SOFOKLES

KONG ØDIPUS

Gendigtet af

SØREN ULRIK THOMSEN

VINDROSE

SOFOKLES

KONG ØDIPUS

PÅ DANSK VED
JØRGEN MEJER OG
SØREN ULRIK THOMSEN

GOUACHER AF
NINA STEN-KNUDSEN

VINDROSE

KONG ØDIPUS
Tilrettelægning: Erik Crillesen
Bogen er sat med Baskerville
og trykt hos Naryana Press, Gylling

Udgives samtidig med premieren på Det
kongelige Teater, september 1990

ISBN 87-7456-402-1

1. udgave, 1. oplag 1990

PERSONERNE

ØDIPUS
IOKASTE
KREON
TEIRESIAS
HYRDE
EN GAMMEL PRÆST
MAND FRA KORINTH
TJENER
KOR

Handlingen foregår i den græske by Theben
Skuespillet er første gang opført ca. 425 f. Kr.

SFINXENS GÅDE

Der er i verden et væsen, som enten har to eller tre eller fire ben, men kun en enkelt stemme. Ene af alle væsener, der bevæger sig på jorden, i luften eller gennem vandet, skifter det udseende – men når det bruger flest ben til at bevæge sig med, går det langsomst. Hvad er det?

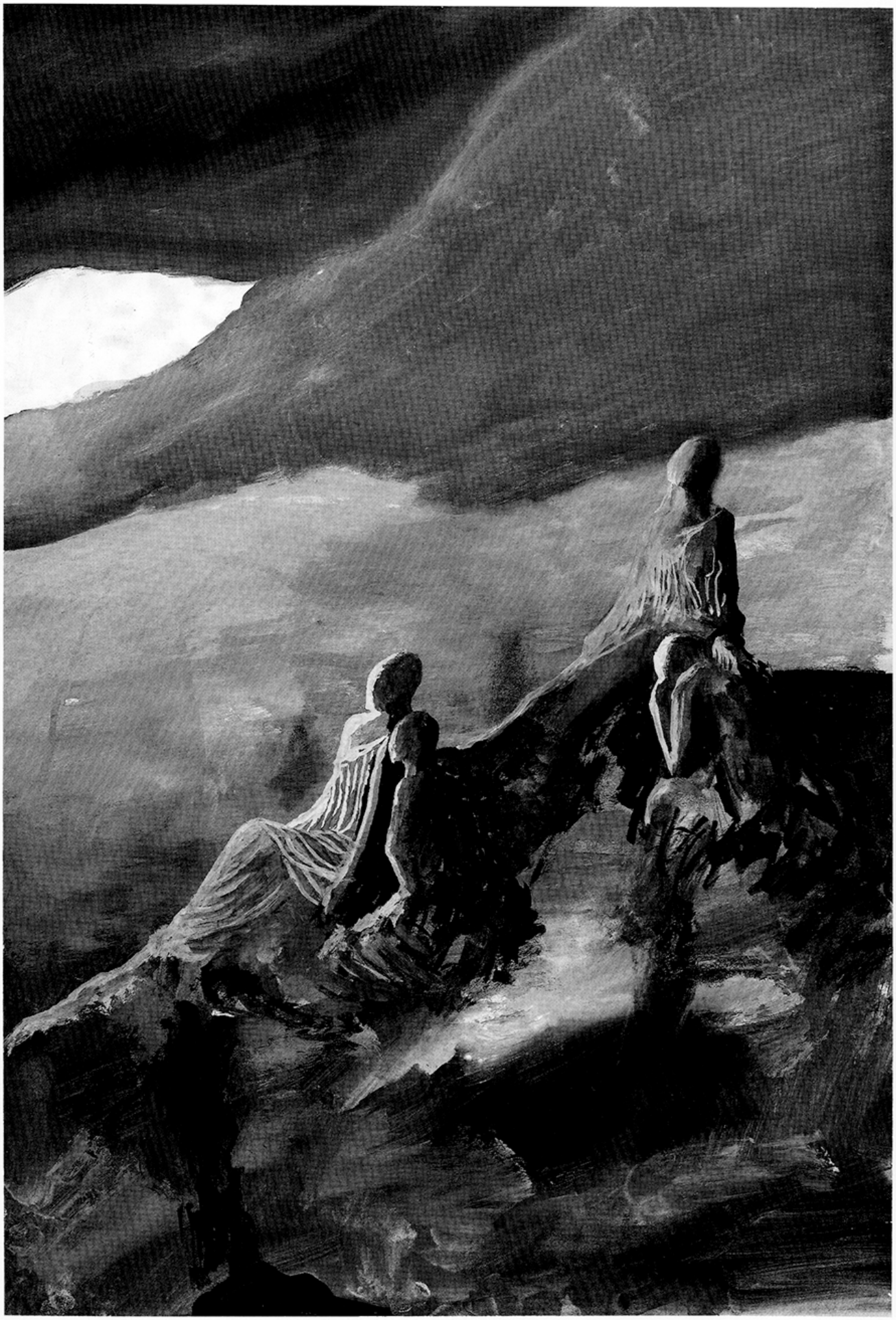

ØDIPUS:
Kære børn, I, som er yngste generation her i det gamle Theben, sig mig, hvorfor I kryber sammen med jeres kludekæppe, og hvorfor offerrøgen bølger gennem byen og gaderne genlyder af klager og bønner om helbredelse? Enhver har hørt om Kong Ødipus – det er mig! Og jeg vil ikke have besked gennem mellemmænd, men fra jer selv.

(*Til en gammel præst*)

Gamle mand, du udstråler værdighed og er mere end voksen, derfor skal du tale for jer alle sammen:
Er I kommet, fordi I er bange eller for at få et ønske opfyldt? I ved, at jeg vil gøre alt, hvad jeg kan, for at hjælpe – og jeg ville da være helt igennem hård, hvis jeg ikke blev bevæget af jeres tillid.

PRÆST:
Ødipus, du er vores konge – se, hvordan vi har sat os ved dit alter; nogle af os er de rene børn, andre er skrantende gamlinge. Jeg er præst for Zeus, og her har vi de unge mænd – resten af folket sidder på torvet med deres kludekæppe og be'r ved templerne eller fortolker de glødende orakler. Du ser det selv: Med hele sin tyngde suger et iskoldt hav Theben ned i en sal af mørke, – alt er døende: kornet, kvæget, selv kvindernes nyfødte børn. Feberpesten brænder på alle åndedræt, byen bli'r tømt, i Dødsriget skingrer en sindssyg musik af suk fra lungernes kamre, af skrig og af tårer, der falder og falder. Vi ved godt, at du ikke er nogen gud, men vi ved også, at du har gode forbindelser til dem og selv er en meget erfaren mand. Da du kom til Theben, befriede du os fra den lede sfinx og hendes isnende sange. En gud må have hjulpet dig med at løse gåden, for du fik ingen råd af os – det var dig, der fik byen på fode igen; det har vi altid sagt, og det står vi ved. Ødipus, vi stoler på din styrke, og vi trygler dig om at dele den med os – uanset om du henter den fra en gud eller fra et menneske. For et menneske med livserfaring kan give råd, der fak-

tisk hjælper. Genrejs Theben! Du, som er noget særligt, for du var frygtløs og ivrig, da du i sin tid frelste os. Lad ikke dit ry blive til et rygte om ham, der kom til en fuldstændig ødelagt by, rejste den op og så lod den styrte sammen igen. Det var et godt tegn, at du kom hertil, og vi blev alle lykkelige – lev op til det, rejs nu byen én gang for alle! En konge, som du, er intet værd i et affolket land; tomme skibe og fæstninger uden soldater er det rene skrot.

ØDIPUS:
Stakkels børn, jeg ved kun alt for godt, hvad I taler om – hver eneste af jer er ramt af sygdom, men jeg er den mest syge af alle, for I bærer sandt nok hver jeres lidelser, men jeg bærer både min og jeres og hele Thebens tunge smerte. Tro ikke, I vækker en sovende mand – søvnløs og rastløs har jeg grædt og tænkt og tænkt for at finde en udvej. Og jeg har gjort det bedste, jeg kunne finde på; jeg har sendt min svoger Kreon til Delfi for at spørge oraklet til råds om, hvordan vi kan frelse Theben. Jeg har talt dagene, siden han tog af sted, og det gør mig så urolig, at han ikke er kommet tilbage endnu, for han har været alt, alt for længe væk. Men i det øjeblik, han er her, følger jeg oraklets råd – ellers ville jeg jo simpelthen være en forræder.

PRÆST:
Det sagde du lige i rette tid, for nu får vi tegn, at han kommer.

ØDIPUS:
Apollon, gid vores skæbne må blive lige så strålende som det blik, der nu oplyser hele hans ansigt.

PRÆST:
Han bærer en laurbærkrans på sit hoved – det tyder på, at han har gode nyheder.

ØDIPUS:
Det får vi snart at vide. Kreon – sig os straks: Hvad var oraklets svar?

KREON:
Et godt svar! For jeg mener, at når modgang vendes til medgang, er den i virkeligheden en velsignelse.

ØDIPUS:
Giv mig det præcise svar! Det dér siger intet om, hvad der skal ske.

KREON:
Vil du høre det her i fuld offentlighed eller i dit eget palads?

ØDIPUS:
Her! Disse menneskers liv bekymrer mig mere end mit eget.

KREON:
Så må jeg fortælle dig, hvad oraklet sagde. Apollon kræver, at vi udrenser smitten, som raser imellem os, for den er opstået her, og her skal den knækkes – ellers dør vi én for én.

ØDIPUS:
Hvilken ulykke er det, vi er ramt af? Hvordan skal vi rense os?

KREON:
Theben er som en søvnløs, der kaster sig rundt i sit mørke, sindssyg af skyld. En morder skal findes, et mord skal hævnes; den, der har gjort det, må fordrives eller dø.

ØDIPUS:
Hvem er det, oraklet taler om?

KREON:
Før du blev konge og hjalp vores by, blev landet regeret af Laios . . .

ØDIPUS:
. . . ham har jeg hørt om, men aldrig set.

KREON:
Han blev dræbt, og Apollons svar siger klart, at vi skal lægge hånd på dem, der slog ham ihjel.

ØDIPUS:
Men hvor er de? Hvor kan vi vente at finde selv det mindste spor af så gammel en forbrydelse?

KREON:
Oraklets svar var: Her! Her i landet. Hvis man søger, finder man sporet; går man let hen over det, vil det forsvinde.

ØDIPUS:
Hvor var Laios, da han blev dræbt? I byen, i omegnen, udenlands?

KREON:
Han rejste af sted for at besøge et orakel, men han kom aldrig tilbage igen.

ØDIPUS:
Og var der ingen vidner, som kunne have givet jer et spor – hvad med hans rejsefæller?

KREON:
Alle blev dræbt undtagen én, som flygtede i rædsel og var ude af stand til at fortælle noget – borset fra én ting . . .

ØDIPUS:
Og hvad var så det? En enkelt kendsgerning kan fortælle os meget; hvis blot vi får det mindste vink, er der håb.

KREON:
Han sagde, at mange og ikke en enkelt overfaldt Laios og slog ham ihjel.

ØDIPUS:
Hvordan ville nogen dog vove det, medmindre de var bestukket af folk her fra byen?

KREON:
Det var der ganske vist rygter om, men da Laios var død, følte vi os helt hjælpeløse.

ØDIPUS:
Hjælpeløse! Hvad holdt jer dog tilbage fra at opklare mordet på jeres egen konge?

KREON:
Sfinksen og dens sære gådesange tvang os til at vende os bort fra den dunkle fortid og kun vandre i hverdagens lys.

ØDIPUS:
Jeg vil begynde helt forfra – alt vil jeg hente frem i lyset. For både Apollon og du har med god grund rettet vores opmærksomhed mod den døde. I kan med rette regne mig som jeres forbundsfælle, når vores land og gud skal hævnes. Jeg renser ikke ud af hensyn til en vildt fremmed, men nok så meget for min egen skyld – for selv samme hånd, der dræbte Laios, kan også ramme mig: At hjælpe ham er at hjælpe mig selv.
Kære børn, tag nu jeres kludekæppe, rejs jer – kald folket sammen her og fortæl dem, at jeg er parat til alt. Vi får at se, om Apollon giver os lykken eller knuser os helt.

PRÆST:
Kære børn, lad os rejse os. Vi kom jo netop herhen for at opnå det, som Ødipus nu selv lover. Apollon – du har sendt os dit orakelsvar, så send os da også helbredelsen, stands den onde pest.

(ud)

KOR *(kommer ind):*
Apollon, vi er taknemlige for dit orakelsvar,
men også dybt urolige,
for hvad er dets hensigt, dets skjulte betydning?
Jeg er rædselsslagen, jeg ryster af angst.
Vi hilser dig, Apollon, du kan helbrede mig –
men du gør mig også bange:
Skal jeg gøre noget drastisk,
eller vil tingene ske af sig selv, når tiden er inde?
Vores håb er en lampe, der svinger i mørket:
Dit svar, Apollon, overvinder alt.
Jeg påkalder guderne –
først dig, Athene, som ikke kan dø,
så Artemis, din søster, Thebens beskytter,
I, som begge er døtre af Zeus,
og dig, Apollon, sundhedens og sygdommens gud,

vis jer for mig alle tre og overvind døden,
som I har gjort det før, når katastroferne ramte vores by.

Jeg er hjemsøgt af hæslige plager,
her er alle dødssyge af pest,
og ingen har styrke i sindet til at løfte sig over kroppens smerter,
jorden er forvandlet til et net af knastørre sprækker,
kvindernes veer gør ondt, ondt, ondt; men ingen børn kommer ud.
Så hurtigt som flokke af svaler og byer der braser ind i sig selv,
går vi i ét med døden –
børnene dejser om på gaderne, og dér får de lov at ligge,
ingen plejer dem, og ingen har medlidenhed med dem,
for pesten spreder de stadig.
Helt unge kvinder og ældgamle mødre stimler sammen ved altrene,
jamrer og trygler om at blive befriet for sorgen.
Vi råber på helbredelse,
vi kaster vores bønner mod himlen som reflekser fra et bundløst spejl.

Åh, Athene, du, som er datter af Zeus og ikke selv kan dø,
så send os da hele din hjælp – kast Dødsguden ud;
han har hverken våben eller skjold,
men alene hans skrig flår mig op i tusind stykker,
hans ild springer fra celle til celle i min sårbare krop,
jeg brænder ned, til kun fødderne står tilbage.
Kast ham på vinden bort til Atlantens dyb under dyb,
eller til Sortehavets sorteste havn.
Hvis natten lader noget ugjort, vil dagen føre det helt til ende.
Zeus, du er vores fader, antænd en ild så skoldende hvid,
at Dødsguden blæser til aske, bare han ser den,
Apollon, skyd pil efter giftig pil i hans kød,
og Artemis, du, som selv er en fakkel af skønhed,
når du jager de hurtigste dyr – flæns ham med flammer,
ja, jeg råber til dig, ekstatiske Bacchus,
kom med dit vilde slæng af skamløst dansende kvinder:
Fortær den gud, som er hadet af alle de andre guder.

ØDIPUS:
Jeg har hørt din bøn, og hvis du nu hører på mig og lever op til denne alvorlige situation, så skal alle de grusomme smerter forsvinde: Jeg udsender nu en proklamation, skønt jeg hverken ved, hvad der skete dengang, eller hvad man siden har gået og sagt. Selv er jeg først blevet borger i byen, efter at alle spor var forsvundet, og alene kommer jeg ingen vegne, derfor udsteder jeg nu dette dekret til alle i Theben:

Den af jer, der ved, hvem der dræbte kong Laios, befaler jeg straks at fortælle mig alt: Selv om han er skrækslagen over sin egen viden, og om det så er ham selv, der har gjort det, kan han trygt træde frem, for han vil få frit lejde til at forlade landet. Og hvis nogen af jer skulle vide, at gerningsmanden kommer fra udlandet – så sig det dog og bliv belønnet; I kan være sikre på vores taknemlighed. Men hvis I tier af frygt for jeres eget skind eller for at dække over en ven, så mærk jer mine ord: Hvem denne mand end er, forbyder jeg alle i landet her, hvor det er mig, der bestemmer, at have noget som helst med ham at gøre – han skal vises bort og må ikke komme som gæst i jeres huse, ingen må tale et ord med ham, og han må hverken deltage i bønner, ofringer eller renselsesritualer, for Apollons orakel har jo helt klart sagt, at det er ham, der smitter os alle. Ved at udstede denne ordre er jeg blevet forbundsfælle såvel med Laios, den døde konge, som med Apollon, den levende gud. Jeg beder, og jeg ønsker, at dette skadedyr forpint og fornedret må slæbe sig gennem sit liv, og det uanset om han har gjort det alene eller sammen med andre. Skulle han komme til at bo i mit eget hus og jeg ved, hvem han er, skal jeg rammes af nøjagtig den samme forbandelse, som fra nu af hænger over jeres hoveder. Alt dette har I at gøre – for min skyld, for Apollons skyld og for vores by, som ligger øde og glemt af hver eneste gud. Selv om dette ikke var blevet jer pålagt af en gud, ville det alligevel have været helt urimeligt at lade som ingenting og ikke rense jer; den, der er død, var en enestående mand og endda jeres konge; derfor skal sagen undersøges helt til bunds. Da det nu er mig, der besidder den magt, som før var hans, da vores sæd er flydt sammen som floder i dronningens delta, og selv vores blod ville være blandet, hvis skæbnen havde villet, at han fik børn, og da nu han er fældet af skæbnens hårdeste hånd, ja, så vil jeg slås for ham, som om han var min egen far, og jeg vil ikke vige tilbage for noget i jagten på

den mand, der myrdede Laios, den sidste i rækken af alle de konger, som i lige linie stammer fra Thebens gamle grundlægger. Jeg bønfalder guderne om at straffe alle, der ikke adlyder min ordre; lad deres marker ligge som udpint brak, deres kvinder abortere – ja, lad dem én for én rives bort af disse ulykker eller af dem, der er værre. Men jeg beder også for alle jer andre, for alle jer, som støtter min plan: Gid retfærdigheden og guderne må være med jer – det er min bøn.

KOR:
Herre, jeg taler under din forbandelses trussel, og jeg sværger: Mig var det ikke, som dræbte kongen, og hvem der har gjort det, aner jeg ikke. Oraklet har peget på mordet som sygdommens årsag – nu burde Apollons orakel udpege morderen også.

ØDIPUS:
Det har du ret i, men et menneske kan ikke tvinge guderne til noget, de ikke har lyst til.

KOR:
Må jeg komme med mit næstbedste forslag?

ØDIPUS:
Næstbedst, tredjebedst – kom med alt, hvad du har!

KOR:
Teiresias er den, der har det skarpeste blik, klarest får denne spåmand øje på det, som ellers kun Apollon kan se; af ham kan vi virkelig vente os svar.

ØDIPUS:
Det samme har Kreon foreslået, og jeg har sendt bud efter Teiresias – ja, også det har jeg gjort, to gange endda, men mærkeligt nok er han ikke kommet.

KOR:
Alt det andet var i hvert fald bare rygter og sladder . . .

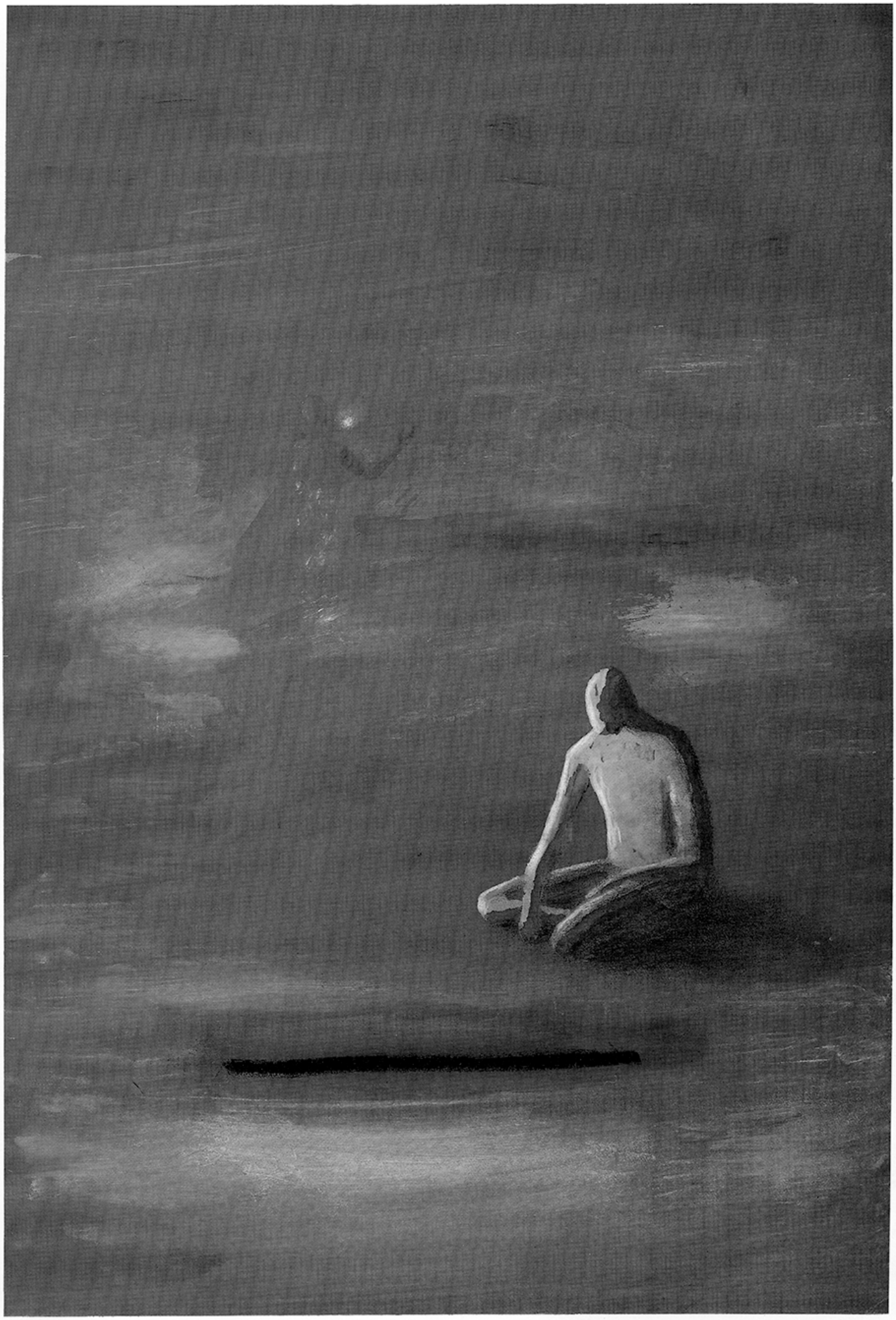

ØDIPUS:
Rygter eller sladder! Fortæl mig dog, hvad man går og siger; alt må tages i betragtning.

KOR:
Man siger, at kongen blev dræbt af nogle rejsende . . .

ØDIPUS:
Ja, ja, det har jeg hørt: Men ingen har set den mand, som selv har set, hvad der faktisk skete.

KOR:
Hvis manden overhovedet er i stand til at blive bange, tager han dine trusler alvorligt og flygter straks.

ØDIPUS:
Den, der ikke er bange for mord,
kan heller ikke skræmmes af ord.

KOR:
Men nu kommer den, der kan fælde ham; se, de leder den hellige spåmand herhen – han, der ene blandt mennesker ser sandhed klart.

ØDIPUS:
Teiresias, du, der får øje på alt, hvad enten det er så skjult, at ingen kan se det, eller så åbenlyst, at alle overser det – dine egne øjne er ramt af blindhedens sygdom, men for dit indre blik stiger hele Thebens tusinde sygdomme tydeligt frem: Det er kun dig, der kan hjælpe. Hvis du ikke allerede ved det, så hør: Apollons orakel har sagt, at pesten først vil forsvinde, når vi helt præcist kan ramme dem, der dræbte Laios, ved at dræbe eller landsforvise dem. Frels mig og dig selv og hele byen, fjern smitten, der dækker den døde. Hold ikke din synske indsigt tilbage, vi stoler på dig; det smukkeste er dog at hjælpe andre – giv os din magiske tolkning, fortæl, hvilke varsler du ta'r af fuglenes formationer.

TEIRESIAS:
Ak! Visdom er frygtelig, når den kun gør alting værre. Det har jeg altid vidst, men må pludselig have glemt det igen: Ellers stod jeg ikke her.

ØDIPUS:
Hvad skal det sige, og hvad er der galt?

TEIRESIAS:
Lyt til mig: Lad mig gå hjem. Det er bedst, at vi bærer hver vores skæbne.

ØDIPUS:
Hvor er det upassende for en mand med dine evner og din position at nægte at hjælpe den by, hvor du selv er født.

TEIRESIAS:
Det, du dér siger, er værst for dig selv. Jeg tier for ikke at falde i samme fælde.

ØDIPUS:
Hvis du forstår, hvad der foregår, så vend dig dog ikke væk med din viden: Det er en bøn – vi falder på knæ!

TEIRESIAS:
Det gør I, fordi I intet har forstået. Mine egne lidelser holder jeg hemmelige for ikke at tale om dine.

ØDIPUS:
Hvad siger du? Du vil ikke dele din viden med os – du vil vende os ryggen og tilintetgøre Theben?

TEIRESIAS:
Jeg ønsker hverken at skade dig eller mig; det nytter intet at spørge mig ud, for jeg svarer dig ikke.

ØDIPUS:
Nægter du at svare, din snog – ja, det siger jeg, for du kunne provokere selv en sten til raseri. Er du virkelig så forhærdet?

TEIRESIAS:
Min vrede og de leveregler, som jeg følger – dem tager du afstand fra, men din egen vrede og den måde, der leves på i dit hus, ser du slet ikke, nej, du rakker bare ned på mig

ØDIPUS:
Dine ord er en skamplet på byen – hvem ville ikke blive vred over at høre på dem?

TEIRESIAS:
Det, der skal ske, skal ske, hvad enten jeg taler eller helt holder mund.

ØDIPUS:
Ja, så kan du jo lige så godt tale!

TEIRESIAS:
Nej, jeg afslører ikke mere, og så kan du blive så vred, som du vil.

ØDIPUS:
Jeg er så vred, at jeg ikke kan holde mine tanker tilbage: Jeg tror, at du har planlagt forbrydelsen, og selv om du ikke kan have gjort det med dine egne hænder, er det alligevel dig, der står bag. Hvis du havde kunnet se, så ville jeg sige, at du og kun du var Laios' morder.

TEIRESIAS:
Ville du virkelig? Hør så her: Eftersom du selv falder ind under det dekret, du har udstedt, må du fra i dag af hverken tale til mig eller nogen anden, for det er dig, der forpester landet.

ØDIPUS:
Er du da fuldstændig skamløs? Hvordan forestiller du dig, at du kan slippe godt fra at udslynge den slags?

TEIRESIAS:
Det er jeg allerede sluppet godt fra, for sandheden holder mig oppe – og den er stærk.

ØDIPUS:
Og hvor har du så sandheden fra? Du vil da vel ikke påstå, at den kommer fra dine heksekunster?

TEIRESIAS:
Den kommer fra dig! Du fik mig til at tale over mig.

ØDIPUS:
Og hvad var det så, du sagde? Sig det igen, så jeg bedre kan forstå det.

TEIRESIAS:
Var det virkelig så uforståeligt, eller prøver du bare at hidse mig endnu mere op?

ØDIPUS:
Jamen det gav ikke mening! Gentag det nu!

TEIRESIAS:
Du leder efter en morder, og morderen – det er dig selv.

ØDIPUS:
Det vil ramme dig hårdt at sige noget så grufuldt igen!

TEIRESIAS:
Skal jeg tale om noget andet og gøre dig virkelig vred?

ØDIPUS:
Bare snak, det har alligevel ingen betydning.

TEIRESIAS:
Dine nærmeste står dig langt nærmere end godt er. Du kan slet ikke se, at det er det, der er galt.

ØDIPUS:
Tror du virkelig, at du ustraffet kan blive ved med at sige den slags?

TEIRESIAS:
Ja, hvis sandheden da ellers betyder noget.

ØDIPUS:
Det gør den, men ikke for dig, for blindheden har bredt sig til alle dine sanser; dine øjne er blændede, dine ører lukkede – selv din forstand er formørket.

TEIRESIAS:
Stakkels mand! Det, du nu lægger mig til last, skal alle snart beskylde dig for.

ØDIPUS:
Du lever i det mest kompakte mørke, og ingen af os, som ånder i lyset, vil gøre dig ondt.

TEIRESIAS:
Nej, for min skæbne er ikke i dine hænder, kun i Apollons; han tager sig selv af det hele.

ØDIPUS:
Kommer det her fra dig eller Kreon?

TEIRESIAS:
Kreon bli'r ikke din ulykke – det gør du selv.

ØDIPUS:
Åh, kongemagt – den kræver virkelig en kunstner på tronen; nok giver den rigdom og det luksusliv, som alle tørster efter, men den må sandelig også vække en vild misundelse hos jer alle, når selv en mand som den trofaste Kreon, der hele tiden har været min ven, lusker rundt med planer om at styrte mig ned fra den trone, jeg aldrig har bedt om, men fik som gave af byen. I smug har han hyret denne udspekulerede troldkarl, denne lumske svindler, som godt kan se, hvad han har fordel af, men bortset fra det er langt mere blind end synsk. Hvornår har du måske nogen sinde bevist, at du faktisk kan spå? Og hvorfor sagde du intet, da sfinxens ækle sange løb os alle koldt ned ad ryggen? Det var jo ikke hvem som helst, der kunne løse hendes gåde, nej, det krævede virkelig visionære evner – og det var da klart, at dem havde du ikke, du med dine fuglevarsler og elendige forbindelser til guderne. Men da jeg kom til, jeg, den uvidende Ødipus, blev monsteret væltet, ikke ved hjælp af en tåget fortolkning af fuglenes

ruter, men i kraft af min egen forstand: Ham er det, du prøver at landsforvise, i det håb at du derved skal knyttes tæt til kong Kreons trone. At drive pesten bort på denne måde vil kun gå ud over dig selv og den, der har udtænkt komplottet – hvis du ikke var sådan en olding, skulle jeg nok sørge for, at du blev det første offer.

KOR:
Ødius, det lyder for mig, som om I begge har talt i vrede, og det er langtfra det, vi har brug for nu, hvor det drejer sig om at håndtere oraklets svar.

TEIRESIAS:
Du er konge, men vi står lige, når det gælder retten til at tale frit, for jeg er ikke underlagt dig, men Apollon, og har derfor heller ikke brug for Kreon.
Du har hånet mig for min blindhed, men dine raske øjne kan ikke se dit eget livs ulykke og det liv, du lever i dit hus. Kender du dine forældre? Ved du, at du er deres værste fjende, hvad enten de er levende eller døde? Dit blik, der nu er så klart, skal engang flakse om i et svimlende mørke. Ved du, at din fars og mors forbandelse skal drive dig bort og ramme dig dobbelt? Én gang for din far! Og én gang til for din mor! Med åbne arme løb du ind til dit bryllup, men ved du, hvis favn det var, der så varmt tog imod dig? Når du indser det, skal dine rædselsskrig skære sig ind i Kithaironbjerget, i hver eneste havn skal de høres, men i din egen havn er der slet ingen hvile – nej, du fatter ikke, at disse katastrofer hober sig op. De skal gøre dig og dine børn til ligemænd. Sådan er det, og så kan du tilsvine Kreon såvel som min synskhed. For ingen skal knuses så helt og fuldt og frygteligt som du.

ØDIPUS:
Nej, nu kan jeg ikke holde ud at høre mere på ham. Gå ad Helvede til! Forsvind! Forsvind!

TEIRESIAS:
Jeg ville aldrig være kommet, hvis du ikke havde sendt bud efter mig.

ØDIPUS:
Og det havde jeg ikke gjort, hvis jeg havde vidst, hvilke tåbeligheder du ville komme med.

TEIRESIAS:
Det er nu din mening. Dine forældre anså mig for klog.

ØDIPUS:
Mine forældre! Vent! Hvem var de?

TEIRESIAS:
I dag skal du både fødes og dø.

ØDIPUS:
Du taler så sælsomt og fuldt af gåder.

TEIRESIAS:
– og dem er du jo netop mester i at gætte!

ØDIPUS:
Se endelig ned på det, man beundrer mig for. Du bli'r klogere . . .

TEIRESIAS:
Din succes bli'r dit nederlag.

ØDIPUS:
Det er mig ligemeget, hvis byen bli'r frelst.

TEIRESIAS:
Nu vil jeg gå – tag min hånd og led mig bort.

ØDIPUS:
Værsgo og gå, så vi kan få fred; din tilstedeværelse her er en pestilens.

TEIRESIAS:
Jeg skal nok gå, men først når jeg har sagt dig det, jeg blev hentet for at fortælle. Jeg frygter ikke dit blik, for du kan ikke krumme et hår på mit hoved.

Den mand, du søger med trusler og dekreter, han lever her i byen, tilsyneladende en fremmed, der i sin tid flytted' hertil, men det skal vise sig snart, at han er indfødt i Theben, og hans skæbne vil langtfra gøre ham glad. En blind, som engang kunne se, en tigger, som før var styrtende rig, skal snart flakke om i fremmede lande, klamrende sig til sin stav, famlende sig frem med sin stav. Det skal vise sig, at han er gift med den kvinde, der fødte ham selv, bror til de børn, han er far til, søn af sin far, rival til sin far og samtidig den, der har dræbt ham. Tænk over det, nu hvor du går, og griber du mig i én eneste løgn, så kan du sige, jeg ikke er synsk.

(*ud*)

KOR:

Hvem kan det være, der kredses om i oraklets svar?
Med blodet silende ned ad sig selv,
har han begået den mest groteske og kvalmende handling.
Stærkere end stormen kaster sig frem,
må han nu flygte og styrte af sted,
forfulgt af Apollon, der løber som ild i hans spor,
og jagtet af de nådeløse dødsgudinder, der sigter for at ramme.
Pludselig, som et glimt fra et isblåt øje,
der hurtigt åbnes og lukkes igen,
fik vi besked på for alt i verden at finde den ukendte morder.
Skovene lukker sig bag ham,
han stikker af over nøgne, forblæste fjelde,
han vakler omkring som en såret tyr, der har mistet sin mage;
i en klippehules fugtige mørke prøver han at falde til ro,
forsøger at glemme oraklets svar, men det er umuligt:
Det kom fra Jordens navle og er alt for stærkt,
det overvælder ham og fjerner sig ikke,
men sætter i kredsløb omkring hans dunkende tinding.
Den erfarne spåmand bringer mig helt ud af fatning,
med sine frygtelige profetier.
Jeg aner ikke, hvad jeg skal sige og gøre.
Jeg gribes af et pludseligt håb,
men ved i virkeligheden intet om, hvad der skal ske.
Hverken før eller nu har jeg hørt om en strid
mellem Laios' slægt og Ødipus, som er søn af kongehuset i Korinth,
– så det kan jeg ikke bruge som bevis for noget som helst,

og heller ikke til at bagtale Ødipus og så tvivl om,
hvorvidt han nu også med rette er afholdt,
eller til at hjælpe Laios' slægt med at opklare dette mystiske dødsfald.
Guderne kender alt til os mennesker, men selv kan vi umuligt vide,
hvem af os der kender deres hensigter bedst:
Er det spåmanden eller jeg selv?
Når det gælder menneskelig indsigt,
kan én person meget vel vise sig at overgå en anden.
Jeg vil aldrig være med til at anklage Ødipus,
medmindre jeg får et sikkert bevis på hans skyld.
Vi har jo alle sammen set,
hvordan den vingede pige fór på ham med giftige gåder,
men også hvordan han beviste sin klogskab og omsorg for Theben.
Derfor er jeg overbevist om, at Ødipus aldrig skal dømmes som forræder.

KREON:
Jeg kommer her, fordi jeg hører, at kong Ødipus anklager mig for de frygteligste ting. Det er helt uudholdeligt; hvis han virkelig mener, at jeg, midt i vores fælles fortvivlelse, har sagt eller gjort noget for at skade ham, ønsker jeg ikke at leve mere – at blive stemplet som forræder i sin egen by, af jer og selv af mine nære venner, er en straf, jeg ikke kan bære.

KOR:
Det kan være, han ikke fik tænkt sig om; måske var det kun slynget ud i vrede.

KREON:
Men hvorfra kommer den påstand, at jeg står bag Teiresias' løgne?

KOR:
Jeg ved bare, hvad han har sagt, men ikke hvorfor, han har sagt det.

KREON:
Var han da helt fra sans og samling, da han gav mig skylden? Så han jer lige i øjnene?

KOR:
Det skal jeg ikke kunne sige, for jeg går ikke så højt op i, hvad de store foretager sig. Men se, nu kommer han selv.

ØDIPUS:
Hvor vover du at komme her! Hvordan tør du nærme dig slottet, nu hvor det er kommet frem, at det er dig, der har myrdet regenten og forsøger at frarøve mig kongemagten? Sig mig engang, har du planlagt dette, fordi du forestiller dig, at jeg er tungnem eller måske fej? Troede du, at jeg ikke ville opdage, hvad der gik for sig, eller bare se passivt til, mens jeg blev snigløbet? Hvor er det dumt at bilde sig ind, at man kan gribe magten uden opbakning og gode forbindelser; begge dele er da strengt nødvendige.

KREON:
Hør, ved du hvad! Nu har du sagt, hvad du vil – nu taler jeg; så kan du dømme bagefter.

ØDIPUS:
Du taler godt for dig, men du taler for døve ører, for jeg ved, at du vil mig det værste.

KREON:
Det afviser jeg blankt. Hør nu først, hvad jeg har at sige.

ØDIPUS:
Hvad har du at sige til, at du er forræder?

KREON:
Du er så sammenbidt, men hvis du tror, at vilje uden eftertanke er noget værd, så tager du fejl.

ØDIPUS:
Hvis du tror, at man ustraffet kan skade sine egne slægtninge, så tager *du* fejl.

KREON:
Det har du ret i, men hvordan har jeg skadet dig?

ØDIPUS:
Var det måske ikke dig, der gav mig det råd at hente spåmanden – ja eller nej?

KREON:
Ja, det var mit råd, og det står jeg inde for.

ØDIPUS:
Hvor længe siden er det, at Laios . . .

KREON:
. . . længe siden, at Laios hvad? Jeg forstår ikke, hvad du mener . . .

ØDIPUS:
. . . forsvandt, blev slået ned og ryddet af vejen.

KREON:
Det er længe siden – meget længe siden.

ØDIPUS:
Sig mig, var denne højhellige heksemester også på færde dengang?

KREON:
Han var lige så klog og respekteret, som han er den dag i dag.

ØDIPUS:
Hentydede han nogen sinde til mig dengang?

KREON:
Aldrig når jeg var til stede.

ØDIPUS:
Undersøgte I ikke alle omstændigheder ved Laios' død?

KREON:
Selvfølgelig gjorde vi det, men vi fandt simpelthen ikke ud af noget.

ØDIPUS:
Men hvorfor udtalte denne såkaldte vismand sig ikke om mordet dengang?

KREON:
Det ved jeg ikke, og jeg taler nødig om ting, jeg er uvidende om.

ØDIPUS:
Men du kan da ikke være uvidende om din egen del i . . .

KREON:
Hvad for noget? Det, jeg virkelig ved, vil jeg ikke benægte.

ØDIPUS:
Hvis han ikke havde konspireret med dig, ville han ikke have sat mit navn i forbindelse med mordet på Laios.

KREON:
Du ved bedst selv, hvad han har sagt. Nu må det være min tur til at spørge dig ud.

ØDIPUS:
Spørg bare – mig får du ikke hængt op på mord.

KREON:
Hør så her: Du er gift med min søster, ikke?

ØDIPUS:
Det vil jeg ikke nægte.

KREON:
Du er dette lands hersker, men du deler magten med hende?

ØDIPUS:
Med mig kan hun få det præcis, som hun vil.

KREON:
Og jeg er vel ikke ringere stillet; jeg står på lige fod med jer to; vi udgør en trio – et triumvirat!

ØDIPUS:
Ja, vi står dig nærmest, og netop derfor vil jeg kalde dig højforræder.

KREON:
Ikke, hvis du følger samme tankegang som jeg: Sig mig først, om du mener, at nogen i fuldt alvor ville foretrække selv at være konge og udsat for alle de farer og plaget af alle de bekymringer, en konge nu engang må tåle, hvis han i stedet kunne sove trygt og alligevel have den samme magt? Jeg er ikke typen, der selv vil sidde på tronen – jeg er helt tilfreds med at have en konges magt, men ikke hans ansvar, og det ville enhver være, der tænkte sig om. Gennem dig kan jeg opnå alt, hvad jeg vil, og det endda helt uden frygt; kan du fortælle mig, hvordan jeg skulle kunne få et bedre liv, hvis jeg blev konge? Jeg har indflydelse og magt, jeg er rig og berømt, men ikke så naragtig at ønske mig mere. Jeg er som en fisk i vandet og befinder mig godt hos enhver; de hilser alle sammen respektfuldt på mig, alle kommer til mig, når de vil opnå noget af dig, for de ved, at deres succes hos dig afhænger af deres succes hos mig. Hvorfor skulle jeg vinke farvel til alt det for selv at blive konge? At blive forræder er ganske enkelt stik imod sund fornuft, og desuden frastødende, og jeg ville heller aldrig bakke en anden mands forræderi op. Det kan bevises: Spørg oraklet i Delfi, om jeg ikke gengav svaret ord for ord. Hvis du griber mig i at være sammensvoret med varselstyderen, så kan du stemme for, at jeg skal dømmes til døden, og jeg vil stemme på det selv, men fordøm mig ikke uden videre, når beviset er så tvivlsomt. Det er lige så for forkert at regne forrædere for loyale som i flæng at hænge sine støtter ud for at svigte. Det er lige så slemt at miste en virkelig ven som at miste sit eget liv, og det vil du indse med tiden, for kun tiden kan vise, hvem der er loyal – en forræder kan fældes på få sekunder.

KOR:
Godt sagt – til den, der vil drage sine slutninger på det bedste grundlag. At tænke hurtigt er ikke altid det samme som at tænke sig om, herre.

ØDIPUS:
Når jeg bli'r faldet i ryggen, må jeg selv være hurtig til at vende mig om; hvis jeg bare venter i ophøjet ro, vil jeg falde, så sikkert som min fjende vil sejre.

KREON:
Vil du virkelig drive mig ud af landet?

ØDIPUS:
Ud af landet? Jeg ønsker dig ud af verden!

KREON:
Så må du først forklare mig, hvad du før mente med, at vi var misundelige . . .

ØDIPUS:
Bliver du ved? Du vil simpelthen ikke makke ret.

KREON:
Ikke så længe du tænker så ufornuftigt.

ØDIPUS:
Fornuftigt nok, for mig at se!

KREON:
Jeg skal også helst kunne se sammenhængen.

ØDIPUS:
Men du har forrådt mig!

KREON:
Og hvis nu du tog fejl?

ØDIPUS:
En konge skal lystres!

KREON:
Ikke en dårlig konge.

ØDIPUS:
Hør ham, I, der bor i min egen by!

KREON:
Det er ikke din alene. Theben er også min by.

KOR:
Hids jer nu ned, nu kommer dronning Iokaste fra slottet; hun skal nok få jer bragt til fornuft.

IOKASTE:
Sig mig engang, barnagtige mænd, hvad er det her for et tåbeligt slagsmål? Skammer I jer ikke over at gå sådan op i jeres egne små stridigheder, når feberen springer fra hus til hus i hele landet? Ødipus, gå ind i slottet – Kreon, gå hjem til dig selv!

KREON:
Kære søster, din mand har i sinde at behandle mig grusomt; han vil enten lade mig henrette eller fordrive mig fra landet.

ØDIPUS:
Det er rigtigt – hør, min elskede, jeg har afsløret, at han står bag et komplot imod mig.

KREON:
Hvis jeg virkelig har gjort noget af det, du anklager mig for, forbander jeg mig selv og ønsker kun at dø.

IOKASTE:
Ødipus, jeg beder dig om at tro på Kreon; du må respektere den ed, han har aflagt. Hav også respekt for mig og for disse mænd, der bor i Theben.

KOR:
Kong Ødipus, vi beder dig komme til fornuft – opfyld en bøn fra os!

ØDIPUS:
På hvilket punkt vil du have at jeg skal give mig?

KOR:
Vi beder dig om at stole på Kreon, han har aldrig vist nogen svaghed, og nu har han aflagt en meget alvorlig ed.

ØDIPUS:
Ved du, hvad det er, du be'r om?

KOR:
Dronning Iokaste, hvad venter du på? Tag Ødipus med dig tilbage til slottet!

IOKASTE:
Ikke før jeg får at vide, hvad der er sket.

KOR:
Grundløse mistanker, ord uden mening – uretfærdige anklager vækker altid bitterhed.

IOKASTE:
Fra begge sider?

KOR:
Ja.

IOKASTE:
Hvad gik de ud på?

KOR:
Her holder vi; landet lider i forvejen nok, lad os ikke rippe op i det her.

ØDIPUS:
Se, hvor langt ud det hele er kommet: Selv om du vil det bedste, forsøger du at svække min vrede og gøre den harmløs.

KOR:
Min konge, jeg har sagt dig det før, og jeg siger igen: Jeg ville jo være helt fra forstanden, hvis jeg tænkte på at svigte dig nu. Da sfinxen holdt mit elskede land i sin hule hånd, var det dig, der frelste os alle – gør det igen, hvis bare du kan.

IOKASTE:
Ødipus, jeg beder dig indtrængende om at fortælle også mig, hvad det er, der har bragt dig sådan i oprør.

KOR:
Det ved jeg.

ØDIPUS:
Så lad mig høre.

KOR:
Så længe sagen er uklar, beder jeg dig aldrig at anklage en ven, der har svoret på, at han er uskyldig.

ØDIPUS:
Når du beder mig om det, forstår du så også, at du samtidig beder om, at jeg selv skal henrettes eller drives herfra?

KOR:
Solen er den højeste gud, og jeg sværger ved den, at det ønsker jeg ikke; skulle det blot for et øjeblik falde mig ind, så håber jeg kun at dø en hæslig og ensom død. Thebens tilintetgørelse piner og dræner min sjæl – og det bliver altsammen kun værre, hvis I føjer flere ulykker til.

ØDIPUS:
Så lad ham da gå fri – også selv om jeg så selv skal dræbes eller jages bort fra landet. Det, du har sagt, bevæger mig, men *hans* ord rører mig ikke. Ham vil jeg altid hade.

KREON:
Det piner dig at give efter, men når din vrede har lagt sig, vil du være nedtrykt og knuget. Folk som dig har det værst med sig selv; det kan vist ikke være anderledes.

ØDIPUS:
Vil du nu ikke nok gå og lade mig være?

KREON:
Det skal jeg nok; du har fordømt mig, men i disse mænds øjne er jeg så god som før.

(*ud*)

ØDIPUS:
Selvfølgelig vil jeg fortælle dig det, for du alene betyder langt mere for mig end hele landets befolkning. Det, der har gjort mig så vred, er Kreons forræderi imod mig.

IOKASTE:
Hvis du vil sige mig, hvad du anklager ham for, kan jeg måske bedre forstå, hvad det hele går ud på.

ØDIPUS:
Han påstår, at jeg har myrdet Laios.

IOKASTE:
Er det noget, han faktisk ved, eller er det bare et rygte?

ØDIPUS:
Han fik hentet den snedige spåmand, så han slap for at sige det selv.

IOKASTE:
Du må ikke blive urolig over en spåmands ord. Intet menneske kan med rette hævde, at han kan se ind i fremtiden, og det vil du indse, hvis du hører på mig: Engang blev det spået Laios – ikke ligefrem af Apollon selv, men af hans præster – at han skulle dræbes af sin egen søn, hvis han og jeg sammen fik børn. Men sådan skulle det ikke gå: Det siges, at ukendte røvere slog Laios ihjel på et sted, hvor tre veje mødes i en sylespids fork. Ikke tre dage gik der, efter at jeg havde født ham en søn, før Laios snærede hans fødder sammen og overgav ham til andre, for at de skulle sætte ham ud i de øde, mest afsides bjerge. Der kan du se: Apollon gjorde ikke vores søn til fadermorder, og Laios skulle heller ikke lide den grufulde skæbne, han frygted' så meget: at blive dræbt af sit eget barn. Lige præcis *så* profetisk kan et orakelsvar være, så tænk ikke mere på det. Hvis en gud har planlagt, at noget skal ske, kan han uden videre afsløre det selv.

ØDIPUS:
Mens jeg lytted' til dig, begyndte mit hjerte at hamre i brystet, jeg blev helt slået ud, og det er jeg stadig.

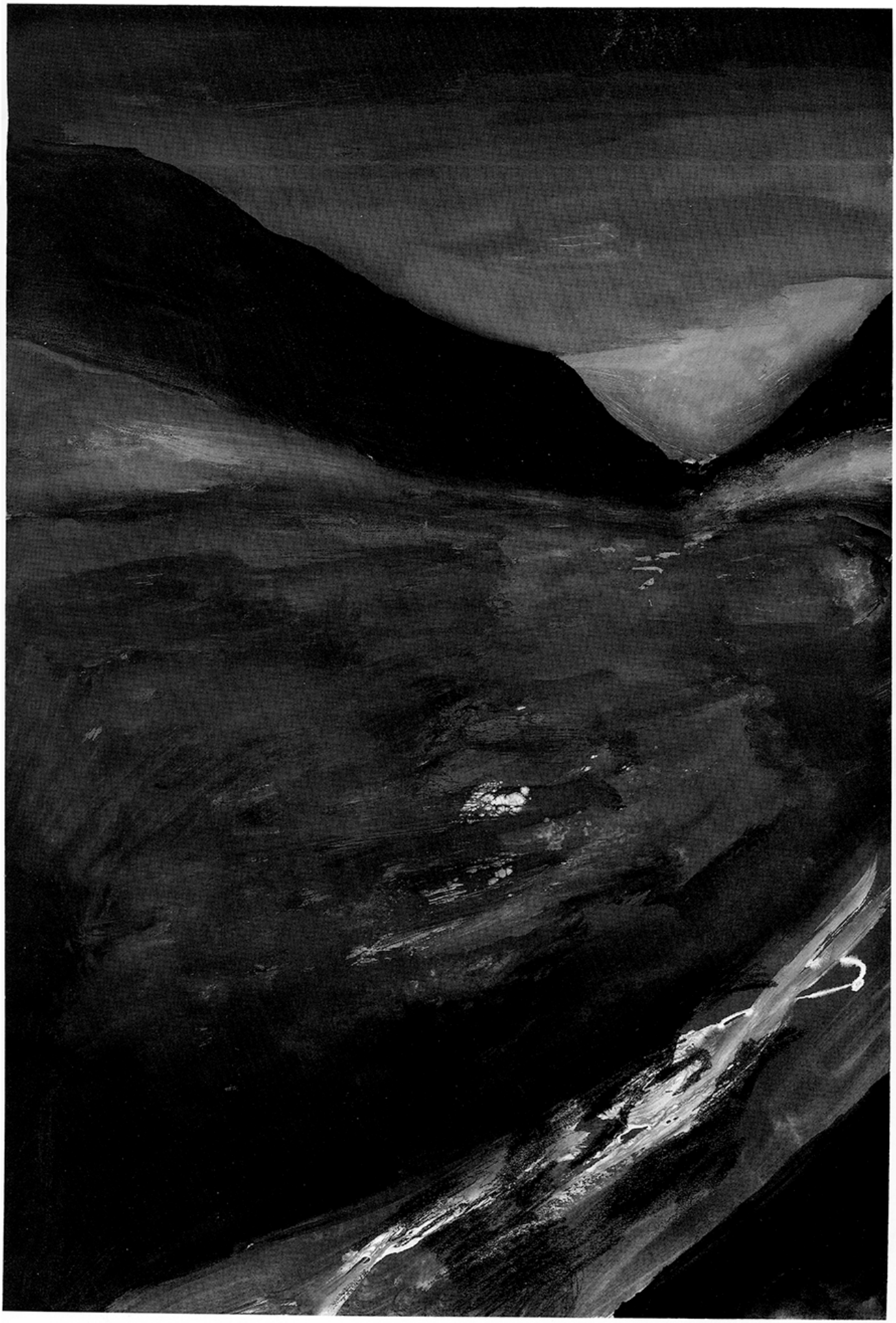

IOKASTE:
Hvad er det, der gør dig så fuld af angst?

ØDIPUS:
Sagde du ikke, at kong Laios blev myrdet, hvor tre veje mødes?

IOKASTE:
Sådan har man altid sagt, og det siger man stadig.

ØDIPUS:
Hvor var det, at dette fandt sted?

IOKASTE:
På Phokis-egnen, ikke så langt fra Delfi. Dér, hvor vejen fra Delfi og vejen fra Daulis løber sammen med den til Theben.

ØDIPUS:
Hvor længe siden er det, det skete?

IOKASTE:
Det blev bekendtgjort i byen, kort tid før du blev udråbt til konge her.

ØDIPUS:
Åh, Zeus, hvad er det for planer, du har med mig! Hvad er det, du vil have at jeg skal gøre?

IOKASTE:
Ødipus, sig mig hvorfor du er så ængstelig.

ØDIPUS:
Et øjeblik! Fortæl mig – hvordan så Laios ud? Var han i sin bedste alder?

IOKASTE:
Han var høj, og hans hår var lige begyndt at gråne. Hans skikkelse var såmænd ikke så forskellig fra din.

ØDIPUS:
Åh, nej, nej, nej! Jeg har været så uvidende, jeg har forbandet mig selv på den frygteligste måde.

IOKASTE:
Hvad mener du med det, du siger? Jeg tør slet ikke se på dig nu.

ØDIPUS:
Tænk, hvis Teiresias alligevel ikke er så blind! Det kan vi få at vide, hvis du bare fortæller mig én ting til.

IOKASTE:
Jeg er så bange, men jeg vil sige dig alt.

ØDIPUS:
Var der kun et par mand med Laios, eller tog han af sted med et stort følge, som statsmænd tit gør?

IOKASTE:
Alt i alt var de fem personer, den ene var stabschef. De havde kun den vogn, Laios kørte i.

ØDIPUS:
Det hele står mig allerede alt for klart. Hvem var det, der meddelte jer det, du har fortalt?

IOKASTE:
En af de tjenestefolk, der rejste med Laios. Han var den eneste, der kom tilbage i levende live.

ØDIPUS:
Er han stadigvæk blandt vores tjenere?

IOKASTE:
Nej – da han kom hjem og så, at du havde fået den afdøde konges plads, greb han min hånd og bønfaldt mig om at sende ham væk som hyrde, så langt bort fra Theben som muligt. Jeg opfyldte hans ønske – det manglede bare.

ØDIPUS:
Kan vi ikke få ham til at komme herhen, så hurtigt som muligt?

IOKASTE:
Det kan godt lade sig gøre, men fortæl mig hvorfor.

ØDIPUS:
Elskede Iokaste, jeg er bange for, at jeg allerede har sagt alt for meget om, hvorfor jeg vil se ham.

IOKASTE:
Han skal nok komme. Men synes du ikke, at også din dronning har ret til at vide, hvad det er, der fylder dit sind med frygt?

ØDIPUS:
Det har du, Iokaste; mine bange anelser ser ikke ud til at være ren indbildning; hele min situation er blevet så foruroligende, og ingen har mere ret end du til at dele mine tanker. Kong Polybos af Korinth – det var min far, dronning Merope min mor, og selv blev jeg regnet for en af de førende mænd i Korinth, indtil jeg kom ud for et underligt tilfælde. Ved en fest hørte jeg en fuld mand i sin brandert sige, at jeg ikke var søn af min far. Den slags glemmer man ikke lige med det samme, men der var ingen grund til, at jeg blev *så* besat af det, han havde sagt – jeg var rystet, men prøvede hele dagen at beherske mig. Næste dag spurgte jeg mine forældre ud – de blev bragt helt i oprør, og vrede blev de på ham, der havde udslynget sådan en påstand. Jeg blev selvfølgelig glad over det, de sagde, alligevel blev hans beskyldning ved og ved med at nage, for hans ord krøb ind i mig. Uden at min far og mor vidste det, tog jeg til oraklet i Delfi, men Apollon lod mig gå uden svar på mit spørgsmål, i stedet gjorde han mig ulykkelig med en rædselsfuld profeti: Han sagde, at det var min skæbne at blive min egen mors elsker og ophav til en slægt, som intet menneske i denne verden kunne holde ud at se på. Og han sagde, at jeg skulle dræbe min far – tage livet af den mand, hvis sæd engang har givet mig mit eget. Jeg flygtede straks fra mit hjemland, for at jeg ikke skulle fornedres og leve i skam, når de onde varsler blev til virkelighed. Kun ved at vende mit ansigt mod stjernehimlen og aflæse nattens krystallandkort kunne jeg vide, hvor langt jeg nu var væk fra mit hjem. På min vej fra Delfi kom jeg til det sted, hvor du siger vores

konge blev dræbt. Min elskede – dig vil jeg sige sandheden til: Da jeg var tæt ved det sted, hvor de tre veje mødes, mødte jeg en hofmand og en mand, der sad på en vogn – en mand, der så ud, som du beskrev. Begge forsøgte de at tvinge mig ud i grøften, og da kusken ville skubbe mig væk, blev jeg så vred, at jeg slog ham. Det så den fornemme herre, han vogtede på mig, og lige idet jeg passerede vognen, sang hans tvehalede pisk ned over mit hoved. Og han fik langt mere igen, end han gav mig, for med et slag af denne hånd, der svang en kæp, blev han ramt og dræbt, da han styrtede ud over vognen. Og alle de andre – dem slog jeg også ihjel. Hvis der er nogen lighed mellem denne ukendte mand og Laios – hvem er så mere fortvivlet end jeg? Hvem er mere forhadt af alle de guder, der findes? Jeg, som hverken fremmede eller indfødte i denne by må tale med eller lukke ind i sit hus, men straks må vise bort. Og det var ingen anden end mig selv, der nedkaldte disse forbandelser over mit hoved. De hænder, der tog kong Laios' liv, forgifter nu også det linned, han sov i. Er jeg født til denne ulykke? Er alt ved mig besmittet? Hvis jeg må forlade Theben, kan jeg ikke engang vende hjem til mit land og min egen familie, for så skal jeg giftes med min mor, Merope, og blive kong Polybos' morder – han, som gav mig mit liv. Hvis nogen mener, at det er en ond gud, der har pålagt mig dette, så har han ret. Jeg siger til alle de højeste guder: Gid mine øjne aldrig må se det ske, gid jeg forlader dette liv, før jeg skal se mig selv forstene af skam.

KOR:
Alt dette bekymrer os, Herre, men bliv ved med at håbe, indtil den mand, der selv så mordet, gi'r dig klar besked.

ØDIPUS:
Ja, han er mit eneste håb, og jeg venter, til hyrden kommer.

IOKASTE:
Hvad vil du ham?

ØDIPUS:
Det skal jeg sige dig: Hvis han siger det samme som du, så er jeg befriet fra mit mareridt.

IOKASTE:
Hvad var det, du især lagde mærke til i det, jeg fortalte?

ØDIPUS:
At hyrden har sagt, at nogle røvere slog Laios ihjel. Hvis han holder fast ved, at der var flere om mordet, var det ikke mig, som dræbte kongen. For én er én, og én kan ikke være flere. Men hvis han udtrykkelig siger, at det var en enkelt rejsende, er det ikke til min fordel: Det var mig, der gjorde det.

IOKASTE:
Jamen du kan være helt sikker på, at jeg gengav hans ord præcis, som de faldt. Han kan umuligt trække dem tilbage, for det var ikke kun mig, men hele byen, der hørte, hvad han sagde. Men skulle han nu afvige fra sin første forklaring, er spådommen ikke af den grund opfyldt: For Apollon sagde helt klart, at det var min søns hånd, der skulle fælde Laios. Men det var ikke den stakkel, der dræbte kongen, for han var selv død længe inden sin far. Siden da har jeg ikke set nogen grund til at bekymre mig om orakelsvar.

ØDIPUS:
Det lyder fornuftigt, men send nu alligevel bud efter hyrden. Og glem det ikke.

IOKASTE:
Kom, lad os nu gå ind – jeg skal nok få hentet hyrden; du ved, jeg vil gøre alt for dig.

(ud)

KOR:
Gid lykken må være med mig,
så længe jeg lever, som guderne ønsker,
så længe jeg følger de hellige love,
der gælder overalt og for alt, som lever.
Det er stærke love – hele himlen dækker de,
for de kom fra Olympen,
der svæver som en evighed højt over verden:
Ikke én eneste af dem er skabt af et menneske,
men af guder, som ikke blev født til at dø –

derfor skal lovene heller aldrig
slettes og glemmes og dø som vi.

Hovmod skaber kun tyranner –
men hvis en arrogant og indbildsk regent
vælter sig rundt i luksus og magt
og tænker mere på, om han mon selv er en gud,
end om han handler i tide til gavn for folket,
så styrter han ned fra sit høje stade,
netop idet hans magt kulminerer:
og selv om han falder med begge ben på en massiv klippe,
forstøver den under ham og forsvinder som pulver i vinden.
Sådan en mand er en kynisk stræber, men jeg beder guderne om
at støtte de mænd, som stræber efter at frelse Theben:
For mig vil guderne altid stå som dem, der virkelig hjælper.

Hvis et menneske gennem hele sit liv
og alt, hvad han gør og alt, hvad han siger,
foragter og håner alle, han møder,
hvis han selv har fordel af at være urimelig over for andre,
er svinsk i sin adfærd
og ikke kan holde fingrene fra det, som er urørligt,
hvis han lever uden at frygte retfærdigheden
og uden ydmyghed over for det, som er større end os alle tilsammen,
gid så en frygtelig skæbne må straffe ham for hans sindssyge hovmod.
Hvis et menneske tér sig sådan,
hvem kan så forhindre, at guderne knuser hans knogler?
Jeg spørger, for hvis den slags kan regnes for helt i orden,
hvorfor så danse til gudernes ære?

Hvis denne profeti ikke bli'r til virkelighed
for øjnene af hele verden,
så rejser jeg aldrig mere til Delfi, Jordens hellige navle,
eller til noget andet orakel.
Nej, jeg bønfalder dig, almægtige Zeus,
du, der hersker i hele verden,
hvis du virkelig er så stor, som man siger,

så kan du ikke slippe dette af syne blot et sekund.
De gamle spådomme om Laios bli'r langsomt glemt,
man går bare let hen over dem og viser ikke Apollon ære.
Alting forfalder: Skridt for skridt bryder troen på guderne sammen.

IOKASTE:
Mine herrer, jeg taler til jer, fordi I er byens førende mænd! Jeg syntes, det var bedst at gå hen og bede til guderne og bringe dem røgelse og offerkranse, for alle disse ængstelser har gjort Ødipus panisk – han bruger ikke sin sunde fornuft, når han sammenligner de nye profetier med de gamle; han falder for enhver, der maner rædsler frem for ham.
Mine gode råd slår ikke længere til, derfor kommer jeg til dig, Apollon – du, som slægten altid har stolet på – for at bønfalde dig med offergaver om at genrejse vores raserede liv. Vi bliver alle sammen usikre, når den, der skal styre landet, selv er styret af sine følelsers kaos.

MAND FRA KORINTH:
Jeg kender jer ikke, men I kan måske fortælle mig, hvor jeg finder kong Ødipus' slot – eller allerhelst: hvor jeg kan finde ham selv.

KOR:
Dette er slottet, og selv er han derinde, fremmede. Dette er hans hustru og mor – til hans børn.

MAND FRA KORINTH:
Jeg ønsker hende og hendes familie al mulig lykke, så sandt som hun er dronning og mor til kongens børn.

IOKASTE:
Fremmede, jeg ønsker det samme for dig, når du taler så venligt til mig. Men hvorfor er du kommet – og hvad kommer du med?

MAND FRA KORINTH:
Gode nyheder, både til dig og din mand!

IOKASTE:
Men hvilke nyheder? Hvem har sendt dig?

MAND FRA KORINTH:
Jeg kommer fra Korinth, og det, jeg har at sige, vil gøre dig glad, men måske også bekymret.

IOKASTE:
Hvad kan på én gang bevirke begge dele?

MAND FRA KORINTH:
Efter hvad jeg har hørt, vil befolkningen i Korinth have Ødipus som konge.

IOKASTE:
Hvad skal det sige? Er gamle Polybos ikke længere ved magten?

MAND FRA KORINTH:
Nej, han ligger død i sin grav.

IOKASTE:
Hvad siger du? Er Polybos død?

MAND FRA KORINTH:
Hvis jeg lyver, fortjener jeg selv at dø.

IOKASTE (*til en tjener*):
Skynd dig ind og fortæl kong Ødipus, hvad der er sket. Så meget hold var der altså i jer, guddommelige profetier: Den mand, Ødipus flygtede fra og hele sit liv frygtede at komme til at dræbe, han er nu faldet, som gamle mænd gør, og ikke for Ødipus' hånd.

ØDIPUS (*kommer ind*):
Hvad vil du mig, kære Iokaste?

IOKASTE:
Lyt til manden her og sig mig, hvor meget du så giver for gudens profetier.

ØDIPUS:
Hvem er han? Hvilke nyheder har han at fortælle mig?

IOKASTE:
Han kommer fra Korinth for at meddele, at din far er død: Polybos lever ikke længere.

ØDIPUS:
Hvad siger du, fremmede? Jeg vil selv høre, hvad du har at sige!

MAND FRA KORINTH:
Hvis det er det, du først vil ha' klarlagt, så kan jeg forsikre dig om, at han er død.

ØDIPUS:
Blev han ramt af sygdom eller af forrædere?

MAND FRA KORINTH:
Der skal ikke meget til, før en gammel mand sover ind.

ØDIPUS:
Han døde altså af sygdom, den stakkels gamle mand?

MAND FRA KORINTH:
Ja, og af alderdom – han var jo højt oppe i årene.

ØDIPUS:
Du har ret, min elskede, hvorfor i alverden skal vi lade os forblænde af lyset fra Delfi eller tro, vi kan tolke de skrigende kragers kredsen. De varslede, at jeg skulle slå min far ihjel, men nu er han død helt af sig selv, og jeg står her stadig og stadig uden så meget som at have strejfet mit sværd. Medmindre han blev syg af længsel efter mig, er jeg uden skyld i hans død; alle de intetsigende orakler er begravet med ham.

IOKASTE:
Er det måske ikke det, jeg hele tiden har sagt?

ØDIPUS:
Jo, det er, men jeg var skræmt fra vid og sans.

IOKASTE:
Lad nu være med at tænke mere på det.

ØDIPUS:
Men jeg kan ikke lade være med at tænke på det med min mors seng. Mener du ikke, at jeg har grund til at frygte at nærme mig den?

IOKASTE:
Når det alligevel er tilfældigheder, der styrer livet, og når ingen profeti kan forudsige tilfældighedernes kæde, hvorfor så være bange? Det er klogest at tage tingene, som de kommer, og bære dem så godt, man nu kan. Hold op med at være bange for, at du skal blive gift med din mor: Mange mænd har ikke bare drømt, at de var i deres mors favn, men at de var helt inde i hele hendes varme. De, der vælger at mene, at den slags er uden betydning, kommer lettest gennem livet.

ØDIPUS:
Alt det, du siger, lyder rigtigt nok, men selv om du har ret, er jeg nødt til at tænke på, at min mor stadig er i live.

IOKASTE:
Din fars grav er ét stort øje, der stirrer fuldt af foragt på denne spådom.

ØDIPUS:
Sandt nok, men jeg er nu alligevel bange for min mor, som lever endnu.

MAND FRA KORINTH:
Hvad er det egentlig for en kvinde, der gør jer så bange?

ØDIPUS:
Det er Merope, Polybos' hustru.

MAND FRA KORINTH:
Hvad er det, der er så foruroligende ved hende?

ØDIPUS:
En forfærdelig spådom.

MAND FRA KORINTH:
Vil du fortælle mig, hvad den går ud på, eller er det noget, andre ikke må høre?

ØDIPUS:
Apollons orakel forudsagde engang, at jeg skulle tage min fars liv og hans plads i min egen mors seng. Siden har jeg holdt mig langt væk fra Korinth; det er gået mig godt – ja, men det lykkeligste ville dog være at se mine forældres øjne.

MAND FRA KORINTH:
Er det, fordi du er bange for det, at du lever i landflygtighed?

ØDIPUS:
Ja, jeg er flygtet for ikke at blive min faders morder.

MAND FRA KORINTH:
Herre, jeg vil lette dig for dine tunge tanker, for jeg er kommet for at gøre dig en tjeneste.

ØDIPUS:
Jeg skal belønne dig, så du ikke har rejst forgæves.

MAND FRA KORINTH:
Jeg regnede netop med, at jeg ville få fordel af, at du kom hjem til Korinth.

ØDIPUS:
Jeg vil *aldrig* blive genforenet med mine forældre.

MAND FRA KORINTH:
Mit barn, du ved slet ikke, hvad du er i færd med . . .

ØDIPUS:
Hvad mener du? Gamle mand, jeg bønfalder dig om at forklare mig det!

MAND FRA KORINTH:
. . . hvis det er på grund af dine forældre, at du er bange for at tage hjem.

ØDIPUS:
Jeg er bange for, at Apollons profeti skal gå i opfyldelse.

MAND FRA KORINTH:
Er det, fordi du frygter en besmittelse mellem dig og dine forældre?

ØDIPUS:
Det er lige præcis det, der skræmmer mig.

MAND FRA KORINTH:
Er du klar over, at du slet ikke har nogen grund til at være bange?

ØDIPUS:
Det kan du umuligt mene, når jeg er søn af Polybos og Merope.

MAND FRA KORINTH:
Jamen du er ikke engang i familie med dem!

ØDIPUS:
Hvad er det, du siger – er Polybos ikke min far?

MAND FRA KORINTH:
Ikke mere end jeg er.

ØDIPUS:
Hvordan kan den, der har skabt mig, sidestilles med én, der ikke har skabt mig?

MAND FRA KORINTH:
Men ingen af os, hverken Polybos eller jeg, er din far!

ØDIPUS:
Hvorfor kaldte han mig så sin søn?

MAND FRA KORINTH:
Med mine egne hænder gav jeg dig til ham som gave.

ØDIPUS:
Og dog elskede han mig højt, selv om han fik mig fra en anden?

MAND FRA KORINTH:
Ja, for han havde fået nok af at være barnløs.

ØDIPUS:
Var jeg da *din* søn, eller havde du købt mig af en helt tredje?

MAND FRA KORINTH:
Jeg fandt dig i en kløft på Kithairon; i de øde, mest afsides bjerge.

ØDIPUS:
Hvorfor befandt du dig dér?

MAND FRA KORINTH:
Jeg vogtede kvæg, der græssede på skråningerne.

ØDIPUS:
Du var altså hyrde hos en eller anden?

MAND FRA KORINTH:
Ja, men jeg var også den, som dengang frelste dig.

ØDIPUS:
Fra hvad? Hvorfor kom du mig til undsætning?

MAND FRA KORINTH:
Se på dine fødder, og du vil se hvorfor.

ØDIPUS:
Hvorfor skal de gamle sår nu nævnes?

MAND FRA KORINTH:
Dine fødder var gennemborede, da jeg befriede dig.

ØDIPUS:
Knap var jeg født, før jeg skulle gennembores af skam.

MAND FRA KORINTH:
Det var *den* skæbne, der gav dig det navn, du stadigvæk bærer.

ØDIPUS:
Jeg bønfalder dig, sig mig – var det min far eller min mor, der gjorde det?

MAND FRA KORINTH:
Jeg ved det ikke. Han, der gav dig til mig, ved det måske.

ØDIPUS:
Du fandt mig ikke selv, men fik mig fra en anden?

MAND FRA KORINTH:
Ja, jeg fik dig af en anden hyrde.

ØDIPUS:
Hvem var han? Hvis du ved det, skal du sige mig det.

MAND FRA KORINTH:
Man sagde vist, at han var ansat hos kong Laios.

ØDIPUS:
Den samme Laios, der engang var konge her i Theben?

MAND FRA KORINTH:
Netop, det var ham, han var hyrde hos.

ØDIPUS:
Er han stadig i live? Kan jeg få ham at se?

MAND FRA KORINTH:
Det må I, der bor her, bedst vide.

ØDIPUS (*til koret*):
Er der nogen her, som kender den hyrde, han taler om? Har nogen set ham i byen eller ude på markerne? Sig mig det, for nu er øjeblikket kommet, hvor jeg vil kende den fulde sandhed.

KOR:
Jeg tror, han taler om den samme hyrde, som du allerede har sagt du vil se; men det må Iokaste vide bedre end nogen anden.

ØDIPUS:
Iokaste, kender du den mand, vi sendte bud efter for lidt siden? Er det ham, han taler om?

IOKASTE:
Ham – han – hvem? Glem ham. Lad være med at spekulere over det, der blev sagt – det er ikke godt for noget.

ØDIPUS:
Når jeg nu har fået så mange spor, kan jeg da ikke andet end forsøge at følge dem tilbage til den, jeg nedstammer fra.

IOKASTE:
Jeg beder dig så inderligt om ikke at undersøge dette, hvis du overhovedet synes, at dit liv er noget værd. Jeg bli'r mere og mere syg.

ØDIPUS:
Tag det roligt, du bliver jo ikke ringere, hvis det skulle vise sig, at jeg nedstammer fra en slægt af slaver.

IOKASTE:
Lad være med at gøre det! Jeg trygler dig om at lytte til mig.

ØDIPUS:
Du kan ikke overtale mig til at lade være med at opklare det her.

IOKASTE:
Jeg vil kun dit bedste. Det er det, jeg råder dig til.

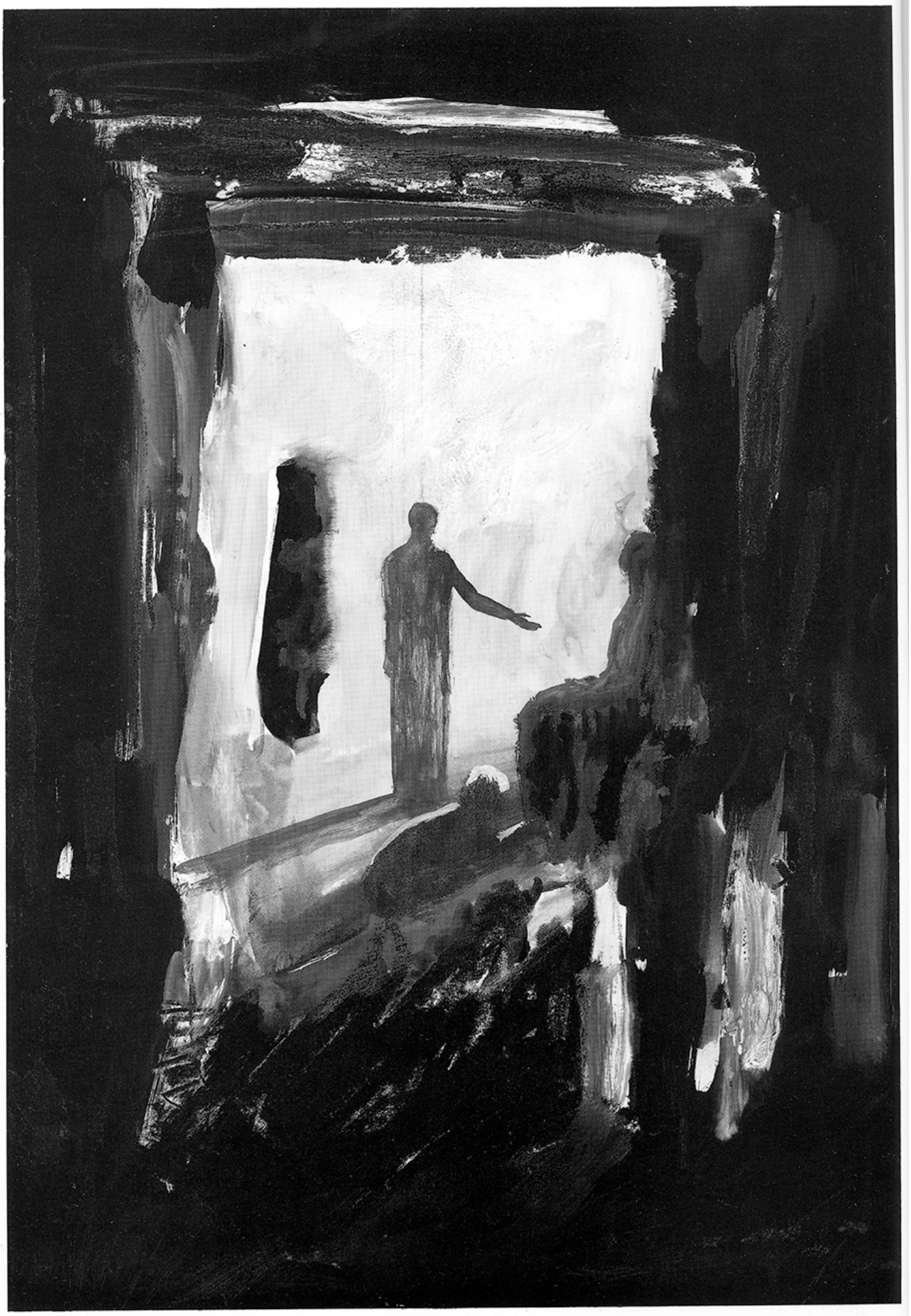

ØDIPUS:
Det, du kalder mit bedste, har længe nok været slemt.

IOKASTE:
Åh, Ødipus, din skæbne er så ond: Gid du aldrig må finde ud af, hvem du er.

ØDIPUS:
Lad os nu få bragt den hyrde herhen! Så kan hun hovere over sin fornemme familie.

IOKASTE:
Stakkels, stakkels Ødipus! Jeg ved ikke, hvad jeg ellers skal kalde dig – dette er mit sidste ord.

KOR:
Hvorfor gik din hustru, Ødipus? Hun er tynget af sorg, og jeg frygter, at en større sorg skal bryde igennem hendes tavshed.

ØDIPUS:
Der kan ske, hvad der vil! Jeg vil vide, hvor jeg kommer fra, hvor beskedent det end må være. Iokaste har en kvindes stolthed, måske skammer hun sig over min usle herkomst. Men jeg bliver aldrig vanæret, for jeg er ikke i tvivl om, at jeg er et barn af Tilfældet, der hver gang har vist sig at være et heldigt tilfælde. Lykken er min mor og årets måneder mine brødre; om jeg skal løftes eller styrtes, bestemmes kun af dem. Sådan er jeg, og jeg kan aldrig blive andet; derfor er jeg heller ikke den, der undlader at opklare sin oprindelse.

KOR:
Hvis jeg overhovedet er i stand til at tænke
og mestre de ting, vi møder i livet,
så giver jeg nu det hellige løfte,
at jeg vil lovprise dig, Kithaironbjerg,
når det i morgen bli'r fuldmåne
og dine skråninger glitrer som et lodret hav.
For Ødipus blev født af en kløft i din krop
og står nu oprejst i verden i samme land som du selv.

For dig vil jeg danse, for du fylder min konge med glæde;
jeg ønsker, at også *mine* danse
vil glæde Apollon, guden, der falder som køligt lys gennem huden,
når menneskets legeme forbrændes af feber.

Ødipus, min søn, hvem af de dejlige nymfer var din mor?
Stod hun i en kjole, der faldt og faldt
som vand ned over de hvide fødder,
da Pan drev om mellem bjergenes hyrder
og kom forbi hendes vajende træ?
Hvilken af guderne var mon din far?
Lå Apollon hos hende i kløften, hvor du selv skulle fødes?
Var det Hermes, bjergenes hersker,
eller måske Dionysos kom i tanker om,
hvor tit hans tunge glinsede mellem najadernes læber,
da de kiggede på ham med deres mørke øjne
og rakte dit lille legeme til ham?

ØDIPUS:
Selv om jeg aldrig har mødt ham, så skulle jeg tage meget fejl, hvis det ikke er den hyrde, vi har ventet på, som kommer nu. For det første er han på alder med dig (*henvendt til manden fra Korinth*), for det andet genkender jeg mine tjenere, som ledsager ham. Men det ved du vel bedre end jeg (*henvendt til koret*), for du har set ham før.

KOR:
Du tager ikke fejl, jeg husker ham udmærket; han var en af Laios' mest trofaste hyrder.

ØDIPUS (*henvendt til manden fra Korinth*):
Først spørger jeg dig: Er det ham, du mener?

MAND FRA KORINTH:
Ja, det er ham.

ØDIPUS:
Du dér, kom herhen. Se på mig og svar på alle mine spørgsmål. Var du engang i tjeneste hos Laios?

HYRDEN:
Ja, jeg var hans slave, men jeg blev ikke købt for penge; jeg er født og opvokset i hans hus.

ØDIPUS:
Hvad er dit arbejde? Hvordan har du tjent til livets opretholdelse?

HYRDEN:
Det meste af mit liv har jeg vogtet kvæg.

ØDIPUS:
Hvor opholdt du dig for det meste med din hjord?

HYRDEN:
På Kithaironbjerget og deromkring.

ØDIPUS:
Kan du huske, om du nogen sinde har mødt denne mand derude? (*peger på mand fra Korinth*)

HYRDEN:
I færd med hvad? Er det ham, du mener?

ØDIPUS:
Ja, ham, der står lige foran dig. Har du nogen sinde mødt ham på Kithaironbjerget?

HYRDEN:
Det kan jeg ikke huske sådan lige på stående fod.

MAND FRA KORINTH:
Det er der ikke noget at sige til, herre, men selv om han skulle have glemt mig, kan han sikkert godt huske, at vi vogtede kvæg på Kithaironbjerget – han med to flokke, jeg med én; vi var der tre somre igennem, seks måneder ad gangen. Når det blev vinter, tog jeg hjem til min gård og han tilbage til Laios' stald. Er det ikke rigtigt, hvad jeg siger – husker du det også sådan?

HYRDEN:
Det er rigtigt nok, men det er længe siden.

MAND FRA KORINTH:
Kan du huske, at du engang gav mig et spædbarn og lod mig passe på det, som om det var mit eget?

HYRDEN:
Hvad siger du? Hvorfor spørger du mig om det?

MAND FRA KORINTH:
Fordi, gamle ven, det spædbarn, du gav mig dengang, er ham, der nu står foran dig her.

HYRDEN:
Pas på, hvad du siger! Ti stille, hold mund!

ØDIPUS:
Så, så – nu skal du ikke overfuse ham, for det er snarere dig, der fortjener at blive irettesat.

HYRDEN:
Hvad har jeg gjort forkert, herre?

ØDIPUS:
Du har ikke svaret på hans spørgsmål om spædbarnet.

HYRDEN:
Jamen han aner ikke, hvad han taler om; det fører ikke til noget.

ØDIPUS:
Hvis du ikke selv vil svare, skal jeg nok sørge for, at du kommer til det.

HYRDEN:
Jeg bønfalder dig – brug ikke vold mod en gammel mand.

ØDIPUS:
Bagbind ham straks!

HYRDEN:
Hvorfor? Hvad er det, du vil vide, din stakkel?

ØDIPUS:
Jeg vil vide, om du gav ham det spædbarn.

HYRDEN:
Ja, det gjorde jeg, og jeg ville ønske, at jeg var død dengang.

ØDIPUS:
Det vil du snart være, hvis du ikke siger hele sandheden.

HYRDEN:
Og endnu hurtigere, hvis jeg gør det.

ØDIPUS:
Han prøver vist at trække tiden ud.

HYRDEN:
Nej, det gør jeg ikke; jeg har jo for længst sagt, at jeg gav ham barnet.

ØDIPUS:
Hvor fik du det fra – var det dit eget barn eller en andens?

HYRDEN:
Det var ikke mit eget barn, nej, jeg fik ham fra en anden mand.

ØDIPUS:
Fik du ham fra én i Theben? I hvis hus blev barnet født?

HYRDEN:
For himlens skyld, herre! Spørg mig ikke om mere!

ØDIPUS:
Det bliver din død, hvis jeg skal spørge dig én gang til!

HYRDEN:
Barnet kom fra Laios' hus.

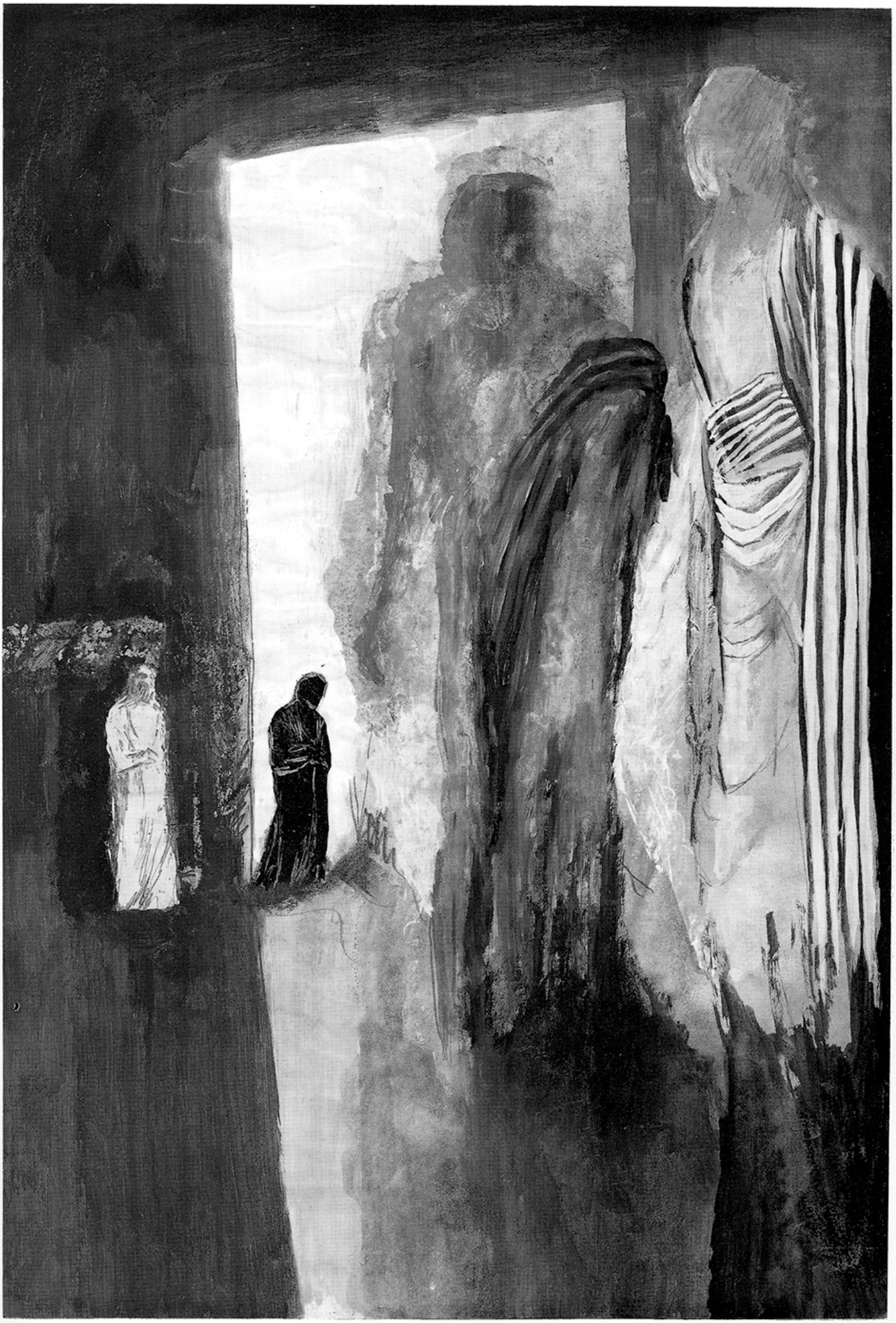

ØDIPUS:
Var det et slavebarn eller en af kongens slægtninge?

HYRDEN:
Nu kan jeg næsten ikke undgå at sige det, som er så forfærdeligt.

ØDIPUS:
Og jeg kan ikke undgå at høre det. Men det må siges.

HYRDEN:
Man sagde, det var kongens barn. Men spørg din hustru, hun må være nærmest til at vide det.

ØDIPUS:
Var det hende, der gav dig barnet?

HYRDEN:
Det var det, herre.

ØDIPUS:
Hvorfor?

HYRDEN:
Jeg skulle skaffe det af vejen.

ØDIPUS:
Sit eget barn – den stakkels mor!

HYRDEN:
Hun frygtede et ondt orakelsvar.

ØDIPUS:
Hvilket?

HYRDEN:
Det hed sig, at barnet skulle slå sin far ihjel.

ØDIPUS:
Hvorfor gav du så barnet til den gamle mand her?

HYRDEN:
Jeg fik medlidenhed med det, herre; jeg troede, at han ville tage barnet med sig til sit eget land. Men det blev kun frelst for at gå under: Hvis du er den, han siger, så er du født til en rystende skæbne.

ØDIPUS:
Åh nej, åh nej, nej, nej, det hele er gået i opfyldelse. Lad mig nu for sidste gang se solens lys, i dag, hvor jeg ser, at mine forældre aldrig skulle have givet mig livet, og at jeg giftede mig netop med den, jeg gjorde alt for ikke at nærme mig. I dag, hvor jeg ser, at jeg mødte og dræbte den mand, jeg var på flugt fra.

(ud)

KOR:
Menneskeslægter! Livet giver I videre;
fra kød til kød skyller dets varme flod,
men livet, I lever, må jeg regne for intet værd,
når jeg ser, at ingen, ingen,
kan være mere lykkelig, end når han tror, han er det,
og dør i den tro.
Når jeg tænker på din skæbne, din, stakkels Ødipus,
kan jeg umuligt kalde noget menneske lykkeligt.

Sig mig, Zeus, hvem har sigtet højere end Ødipus?
Fuldkommen lykke, ufattelig rigdom blev hans,
da han nedsablede Orakelsangersken,
den grådige sfinx med de krogede kløer;
han stod for os som et værn mod døden –
og Ødipus, vi kaldte dig konge
og gav dig de højeste æresbevisninger,
da du strålede over det værdige Theben.

Findes der nu nogen større stakkel end du?
Er der bare ét menneske,
der har lært, at livet er omskifteligt,
på så hård en måde som du, der brister af smerte og sorg?
Din mor var en havn, hvor både du og din far lagde til –
hvordan kunne skødet, der stødte dig ud i verden,
holde ud at åbne sig for dig én gang til?

Tiden ser alt – også på dig fik den øje,
selv om du helst var fri,
og Tiden skal dømme dit ægteskab:
Det stinker til himlen, at far og søn er samme mand.
Gid jeg aldrig, aldrig havde set dig –
jeg græder, min mund rives op af klageskrig:
På grund af dig gik jeg så let gennem verden,
på grund af dig er mit øje nu sort, og sort er alt, det ser.

TJENER:
Mine herrer, I, som er respekterede overalt i landet, hvis I stadig er trofaste og føler omsorg for kong Laios og hans slægt, må I bære en usigelig sorg. Jeg tror ikke, at selv en endeløs styrtregn kan skylle dette hus rent for de rædsler, der holder vejret bag alle de døre, som nu skal åbnes. Jeg taler om de mest uudholdelige lidelser – dem, som man selv er skyld i.

KOR:
Hvad har du at fortælle? Kan noget være værre end det, vi allerede ved?

TJENER:
For at sige det så kort som muligt: Vores kære dronning Iokaste er død.

KOR:
Stakkels kvinde! Hvad var skyld i hendes død?

TJENER:
Hun tog sit eget liv. I er blevet skånet for det værste af det, jeg nu skal overvinde mig til at fortælle; at se med egne øjne, hvad hun har gjort. Ude af sig selv løb Iokaste gennem slottets forhal, hun rev sig i håret og styrtede ind til sin ægteseng. Hun smækkede døren efter sig og råbte på Laios, som om hun kaldte over årene og ville råbe den døde op ved at sige hans navn igen og igen. Hun mindedes deres ungdoms kærlighed, hvor hans hvide sæd strømmede gennem hendes mørke og blev skyld i, at han skulle dø og hun få børn med den søn, hun selv havde født ham. Ja, hun forbandede den seng, hvor hun fik sin mand med sin mand og børn med sit barn. Hvordan hun

døde, ved jeg ikke, for Ødipus kom farende ind, han skreg og fór frem og tilbage. Han kommer hen imod os og forlanger at få et sværd, og han spørger, hvor han kan finde sin hustru, fra hvis skød både han selv og hans børn kom til verden. Han raser, men ingen af os, som var der, hjalp ham, så en gud må have vist ham vejen og skubbet ham frem, for han kastede sig vildt mod døren til soveværelset og flåede den af hængslerne, med et skrig, der må have smertet selv husets mure. Da så vi hans hustru hænge fra et reb i loftet. Så snart den stakkels Ødipus ser hende, skærer han hende, rystende af rædsel, ned fra rebet, og da hendes lig lå på gulvet, fik vi et grufuldt syn at se: De to guldbrocher, som Iokaste bar på sin dragt, rev Ødipus ud, han løftede dem op i hænderne og borede dem dybt ind i sine øjenhuler. Han råbte, at hans øjne aldrig mere skulle se hans lidelser og de smerter, han havde tilføjet andre, men at de fra bunden af det dybeste mørkes brønd skulle stirre forgæves op på de mennesker, han aldrig burde have mødt, og ikke genkende dem, han selv havde ønsket at se. Han forbandede sig selv og stak sig gang på gang i øjnenes sitrende væv, så mørkt blod fra de knuste øjne silede ned over hans kinder. Denne ulykke skyldes ikke et enkelt menneske, men to menneskers helt naturlige lykke; i glæde flød en mand og en kvinde sammen – en mand og en kvinde er nu forenet i smerte. På en enkelt dag er det bedste i livet forvandlet til alt det værste: Tårer af blod, sår, der aldrig vil lukke sige mere, et menneske, der for altid har vendt sit ansigt bort i skam. Døden selv i sin gamle, grå frakke.

KOR:
Kan han nu få fred for sig selv, den arme mand?

TJENER:
Han råber om, at vi skal slå slottets porte op og udstille ham for hele byen, så den kan se sådan en fadermorder, sådan en moder . . . nej, jeg kan ikke få mig selv til at gentage hans skamløse udtryk. For øjnene af alle mennesker vil han adlyde sit eget dekret og bortvise sig selv fra landet og Laios' hus. Han behøver én til at hjælpe og støtte sig; hans byrder kan intet menneske bære alene. Nu åbnes slottets porte; det syn, der møder dig, vil få selv den, der hader ham, til at føle medlidenhed.

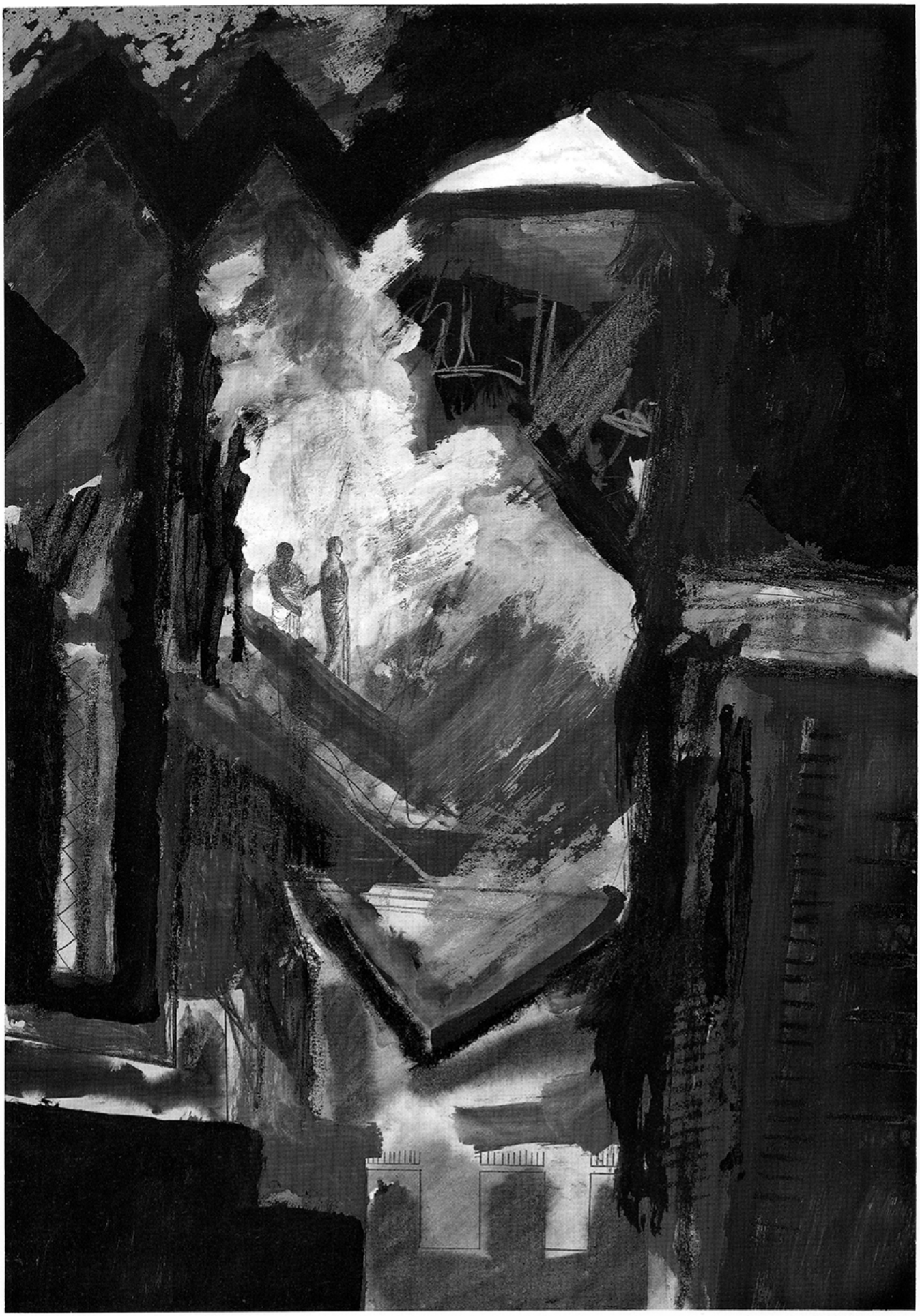

KOR:
Aldrig har jeg set noget så grusomt; hans lidelser må få blodet til at størkne i enhver. Sig mig, stakkels Ødipus, hvad er det for et vanvid, du er ramt af? Hvilken gud benyttede sig af din ulykke til at flå det sidste af din lasede sjæl itu? Ulykkelige menneske – der er så meget, jeg gerne ville have spurgt dig om, men jeg kan ikke holde ud at se på dig, for du gør mig svimmel af angst.

ØDIPUS:
Ja, jeg er en ulykkelig. Hvorhen vil mine skridt føre mig stakkel, hvorhen vil vinden bære min stemme? Sig mig, hvad er meningen med min nedrige skæbne?

KOR:
En rædsel, som ingen før har set eller hørt.

ØDIPUS:
Alt lys lukkes ude af en uimodståelig nat: En formørket sol stiger op på min himmel, på én gang har jeg infame smerter fra mindernes vanvid og fra dens sorte stråler, der borer sig ind i mit kød.

KOR:
Det er ikke så sært, at du midt i alt dette føler smerten dobbelt stærkt.

ØDIPUS:
Mine kære venner, I er de eneste, der virkelig er trofaste mod mig, for I holder ud og svigter ikke den blinde. Ak, selv om jeg står i en kutte af mørke, ved jeg, det er dig, for jeg genkender klart din stemme.

KOR:
Hvor var det forfærdeligt, at du stak dine øjne ud. Hvordan *kunne* du? Hvilken gud fik dig til det?

ØDIPUS:
Det var Apollon, som satte det hele i gang: Ham var det, som væltede alle disse lidelser, alle disse hæslige plager over på mig – men det var mig og ingen anden, som med mine egne hænder knuste mit

syn. Havde jeg måske brug for øjne, når intet, jeg så, kunne glæde mig mere?

KOR:
Du har ret, det var sådan, det var.

ØDIPUS:
Hvad kunne jeg se på og være glad for, hvem kunne jeg lytte til med fornøjelse? Før mig hurtigst muligt bort fra Theben – jeg, der kun er en forbandelse og en smitte for verden – jeg, der er mere forhadt af guderne end noget andet menneske.

KOR:
Din indsigt i skæbnen er lige så svær at leve med som skæbnen selv. Jeg ville ønske, du aldrig havde oplevet, at alt dette kom frem.

ØDIPUS:
Jeg forbander den, der løste mine grusomme lænker, da jeg blev sat ud i de ensomme bjerge; jeg forbander den, der frelste mig fra døden til glæde for ingen i livet. Hvis jeg dengang var død, var jeg aldrig blevet skyld i al den sorg for mig selv og dem, jeg har elsket.

KOR:
Jeg siger det samme.

ØDIPUS:
Så havde jeg aldrig taget den flugtvej, der skulle vise sig at være en hjemvej, hvor jeg mødte min fremmede far og slog ham ihjel, og menneskene ville ikke have kendt mig som ham, der holdt bryllup med sin egen mor. Nu vil selv ikke guderne have noget med mig at gøre, for jeg er søn af forældre, som brød deres love; som voksen sov jeg hos hende, jeg også sov hos som spæd. Hvis der findes nogen større lidelse i verden, så rammer den også Ødipus!

KOR:
Jeg kan umuligt sige, at du har handlet med omtanke. Det ville være bedre for dig at dø end leve videre i blindhed.

ØDIPUS:
Det er upassende nu at belære mig om, at det, jeg har gjort, ikke er det bedste, og jeg vil bare ikke have flere gode råd. Jeg fortjener en hårdere straf end døden, for hvordan skal jeg kunne holde ud at se på min far og på min fortvivlede mor, når jeg møder dem igen i Dødsriget? Tror I, jeg længes efter at se mine børn, sådan som de er kommet til verden? Nej, dem har mine øjne ikke lyst til at se og heller ikke denne bys tårne og statuer af guder. Allerede da jeg erklærede, at alle skulle vise den gudløse forbryder bort, berøvede jeg mig selv synet af Theben – jeg, der netop blev født til den største ære og højeste post i byen. For nu har guderne vist, hvem der forpestede landet: Det var Laios' søn. Kan jeg se folk her i øjnene, når jeg selv har fremvist al den skam, der klæber til min krop? Aldrig! Hvis det kunne lade sig gøre, ville jeg afsondre mit usle legeme totalt, jeg ville stoppe ørerne til, så intet i verden, hverken lyd eller lys, kunne nå ind i mit blykammer. Hvorfor tog du overhovedet imod mig, Kithaironbjerg? Og hvorfor lukkede du ikke kløften over mig, da jeg nu lå der? Så havde verden aldrig fået at vide, hvem der var mine forældre. Sig mig, kong Polybos, som jeg kaldte min far, og sig mig, Korinth, som jeg kaldte mit hjem, hvordan var det, I opdrog mig? Jeg var så ung og smuk, men i mit indre allerede i færd med at rådne. Nu ved vi, at jeg er fordærvet og søn af fordærvede forældre. Sig mig, I veje, jeg færdedes på gennem livet, du tætte krat og snævring, du sti, der førte mig op i Kithairons kløft, og du vej, der mødte to andre i en sylepids fork – kan I huske, hvad I drak af min hånd? Mit eget blod og min fars. Husker I, hvad jeg gjorde på vej hertil, og hvad jeg gjorde, da jeg først var nået frem? Ved bryllupper skal blodet fra to familier blandes, men jeg holdt et bryllup, hvor slægtens blod løb tilbage i sig selv og alle flød sammen: fædre, sønner og brødre gik ud i ét, mødre og brude, søstre og døtre kunne ikke skelnes fra hinanden. Findes der noget så afskyeligt som blod og sæd, der aldrig kan skilles, men synker ind i hinanden led efter led? Det, som er navnløst, skal ikke nævnes.
Jeg bønfalder jer, skaf jer af med mig, hurtigt: Kast mig i havet, lad det trække mig ned i sin tavshed og bort fra jeres blikke. Kom herhen, vær ikke bange for at røre ved mig – adlyd mig! – bliv nu ikke skræmte: Mine lidelser er der alligevel ingen andre end mig som kan bære.

KOR:
Nu kommer Kreon – ham kan du roligt fortælle, hvad du ønsker; han vil hjælpe dig på alle måder, for nu er han den eneste, der kan overtage din plads som landets leder.

ØDIPUS:
Hvordan skal jeg tale til ham nu? Hvad skal jeg gøre, for at han kan få tillid til mig igen? For han må jo synes, at jeg fuldstændig har svigtet ham.

KREON:
Ødipus, jeg er ikke kommet for at hovere og heller ikke for at bebrejde dig, at du svigtede mig. Selv om *(henvendt til tjenerne, der har ført Ødipus ud af slottet)* I ikke skammer jer over at fremvise denne mand for andre mennesker, så må I ikke håne Solen, der giver næring til alt, som lever, ved at lade sit lys dale ned over én, som regnen ikke kan holde ud at falde på og jorden ikke kan bære. Få ham så hurtigt som muligt ind i slottet igen! For vi vil stå os bedst med guderne, hvis det kun er Ødipus' egen familie, der skal se hans sørgelige forfatning.

ØDIPUS:
Så kom du da, som den storsindede mand du er, for at lette et ynkeligt menneskes bekymringer. Gør, hvad jeg siger – det vil også kun blive til gavn for dig selv.

KREON:
Hvad er det for et ønske, du beder mig opfylde?

ØDIPUS:
Driv mig hurtigst muligt ud af Theben til et sted, hvor ingen mere kan henvende sig til mig.

KREON:
Det havde jeg bestemt allerede gjort, hvis ikke jeg først ville vide, hvad Apollon vil have vi skal stille op.

ØDIPUS:
Jamen hans orakelsvar var klart: I skal skaffe jer af med mig – jeg fadermorder.

KREON:
Det var det, der blev sagt, men når vi er i så svær en situation, er det bedst at være helt sikre på, hvad han ønsker vi skal gøre.

ØDIPUS:
Vil du spørge ham om sådan en usling som mig?

KREON:
Det er på tide, også du får respekt for Apollon.

ØDIPUS:
Det har jeg, men jeg stoler også på din hjælp: Din søster Iokaste ligger død i slottet – jeg beder dig give hende en smuk begravelse, det er du den nærmeste til. Tving ikke Theben til at huse mig i det land, hvor jeg fødtes, men sæt mig én gang til ud i de ensomme bjerge, som straks efter min fødsel skulle have været min grav; så vil mine forældres ønske endelig gå i opfyldelse. Men det bliver hverken sygdom eller sult, der kommer til at knække mig, for når jeg dengang overlevede en skæbne, der ville have taget livet af enhver anden, må det være, fordi jeg var bestemt til at gennemleve et langt livs langt værre skæbne, og den må jeg leve til ende. Mine sønner, Kreon, dem skal du ikke tænke på, de er voksne mænd og kan klare sig selv, hvor livet end fører dem hen. Men mine to stakkels, ulykkelige døtre, som altid sad ved siden af mig ved bordet, som altid fik en bid af det, jeg fik – dem skal du være god ved. Giv mig først og fremmest lov til at røre ved dem med min hånd og græde ud. Det be'r jeg dig om, herre – du, som er så fin og storsindet. For hvis mine hænder kan mærke dem, kan jeg tro, at de er her hos mig, som før.
Sig mig: Er det ikke *deres* gråd, jeg kan høre? Jo, det er, så *har* Kreon haft medlidenhed og bragt mine elskede døtre til mig! Er det ikke sandt?

KREON:
Jo, det er sandt. Det er mig, der har sørget for, at de kom herhen, for jeg vidste, at du ville blive glad – og det blev du jo også.

ØDIPUS:
Jeg ønsker dig al lykke i livet, fordi du gjorde det: Gid du må få en bedre skæbne end jeg. Kære børn, hvor er I? Kom herhen og tag min

hånd, der også er jeres brors hånd – den, som er skyld i, at jeres far nu ser på jer uden at se jer. Og jeg var også blind og uvidende dengang, jeg blev jeres far, I, der har samme mor som jeg. Selv om mine øjne ikke kan se, kan jeg stadig græde; jeg kan ikke holde tårerne tilbage, når jeg tænker på jeres bitre fremtid, hvor I kun lige akkurat vil blive tålt af andre mennesker. Hvilken glæde vil I få af at gå ud blandt mennesker, hvordan kan I være med til de store fester, når I må vende forgrædte hjem? Og, kære børn, når I engang skal giftes, hvor finder I så en mand, der vil udsætte sig for den smitte, jeg gav videre både til jer og til mine forældre? Der er ikke den ulykke, som ikke har ramt os; jeres far har taget sin egen fars liv, den kvinde, der gav ham livet, gav det også til jer. Slægten er ét stort sår, mørkt af smerte og skam, og slægten er jeres: Hvem vil så gifte sig med jer? Ingen, kære børn, nej, ingen; I vil sygne hen og aldrig selv føde børn. Kun du, Kreon, kan være deres far, for de har ikke mere nogen forældre. Tag dig af dem, lad dem ikke strejfe om og gå til bunds; de er helt alene i verden og har kun dig; lad dem ikke få samme skæbne som mig, men hjælp dem, for de er dog i familie med dig. Ræk mig hånden og lov mig det. Kære børn, hvis I var gamle nok til at forstå det, ville jeg vejlede jer og give jer råd. Men bed nu til guderne om, at de vil give jer et bedre liv end det, de gav jeres far.

KREON:
Du har grædt nok nu. Gå indenfor i slottet.

ØDIPUS:
Jeg er nødt til at adlyde, selv om det er tungt.

KREON:
Ja, for nu er det det bedste.

ØDIPUS:
Jeg går kun på én betingelse.

KREON:
Så lad mig høre.

ØDIPUS:
Fordriv mig fra Theben!

KREON:
Det kan kun Apollon give lov til.

ØDIPUS:
Jamen guderne hader mig!

KREON:
Det skal nok snart gå, som du vil.

ØDIPUS:
Betyder det, at mit ønske vil blive opfyldt?

KREON:
Jeg plejer ikke at slynge om mig med ord, jeg ikke ved hvad betyder.

ØDIPUS:
Send mig bort med det samme!

KREON:
Kom så, giv nu slip på dine børn.

ØDIPUS:
Tag ikke *dem* fra mig.

KREON:
Du *kan* ikke beherske alting. Den magt, du havde, følger dig ikke hele livet.

KOR:
Menneskeslægter! Livet giver I videre;
fra kød til kød skyller dets varme flod,
men livet, I lever, må jeg regne for intet værd,
når jeg ser, at ingen, ingen,
kan være mere lykkelig, end når han tror, han er det,
og dør i den tro.
Når jeg tænker på din skæbne, din, stakkels Ødipus,
kan jeg umuligt kalde noget menneske lykkeligt.

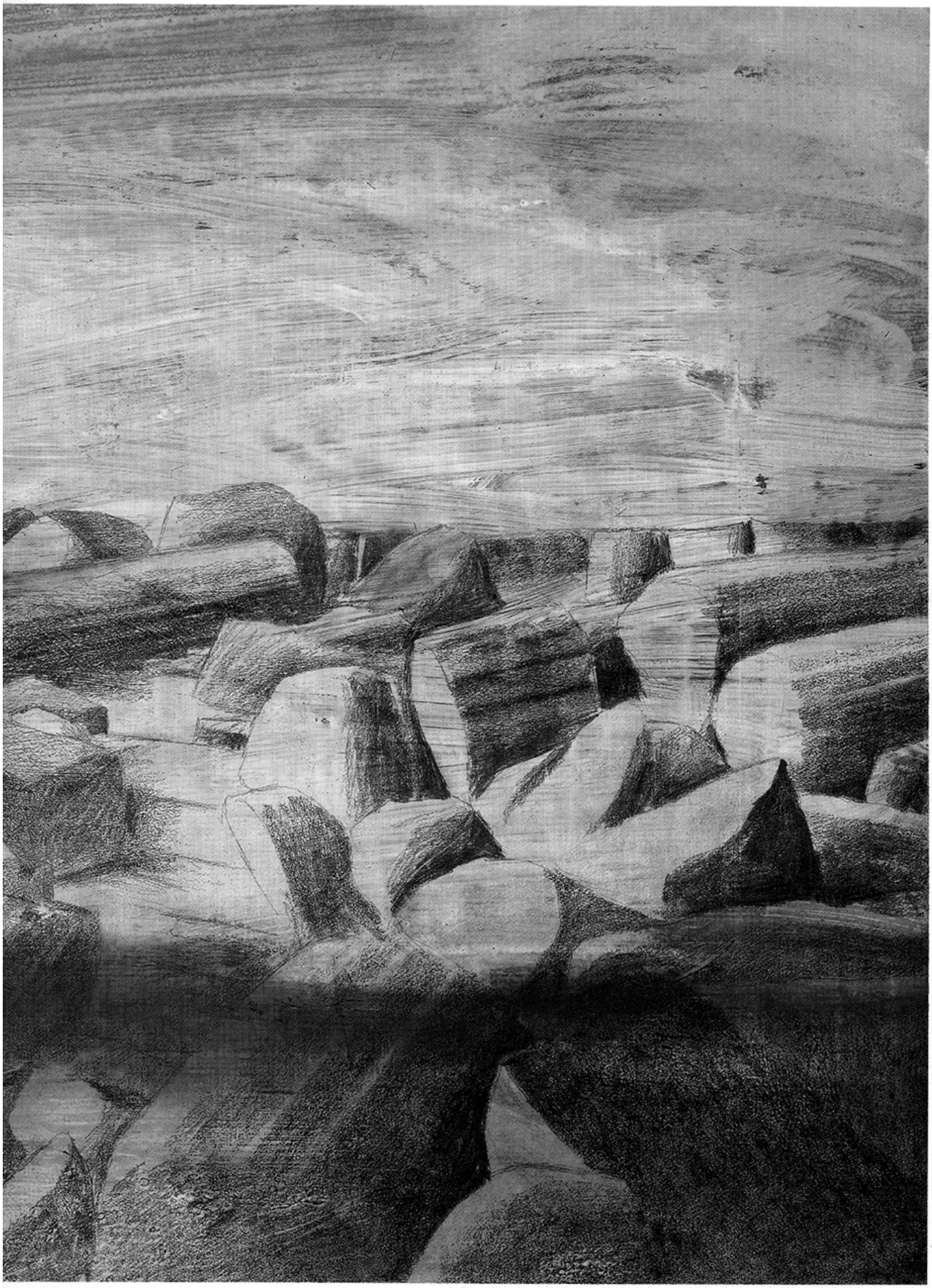

Om at oversætte *Kong Ødipus*

Enhver oversættelse af en tekst er en *fortolkning* af originalteksten og ikke blot en mekanisk gengivelse af en række ord, som tilfældigvis er skrevet på et andet sprog, og som lige så godt kunne være skrevet på éns eget. Man kan bare slå op i en hvilken som helst ordbog for at finde ud af, at langt de fleste ord kan oversættes på mere end én måde. Det engelske ord »man« kan oversættes ved »mand«, »ægtemand«, »mandfolk« eller »menneske«, i flertal også ved »arbejdere«, »ansatte«, »menige«, »mandskab«. I mange tilfælde vil sammenhængen afgøre, hvad der er den bedste oversættelse, men langtfra altid. En oversætter må derfor vælge én betydning af flere, før han kan oversætte.

En oversættelse er også afhængig af oversætterens evne til at forstå den fremmede kultur, hvori originalteksten blev skrevet (ellers går tekstens mange over- og undertoner tabt), og det moderne publikum, som skal have udbytte af oversættelsen – ellers risikerer man, at publikum føler sig fremmedgjort, og at den umiddelbare oplevelse af originalens mening eller budskab går tabt. Det gælder ikke mindst dramatiske tekster, som skal spilles fra en scene: et teaterpublikum hverken kan eller skal sætte sig til rette i stolen efter et forudgående studium af oversættelse med indledning og forklarende noter. En oversættelse er altså afhængig af det formål, den skal tjene. Fra scenen skal hver enkelt replik være umiddelbart forståelig, mens en oversættelse, der primært skal læses, kan hjælpe læseren til at forstå ukendte navne eller komplicerede udtryk, ved hjælp af en forklarende note. I *Kong Ødipus* optræder guden Apollon således under forskellige betegnelser som Loxias, den pythiske gud, den delfiske gud eller Zeus' søn. For en græker i oldtiden var de alle velkendte, ligesom man i vore dage kan tale om Gud, Vorherre, Gudfader, uden at nogen er i tvivl om, at der er tale om den samme. Da alle disse betegnelser henviser til én og samme gud (selv om de giver forskellige associationer), har vi generelt valgt kun at benytte ét udtryk for hver gud. Det skal nok lige siges, at Ødipus betyder »opsvulmet fod« – ellers forstår man næppe manden fra Korinths replik på s. 54.

Måske nogle eksempler bedst kan illustrere, hvordan vi har valgt at præsentere Sofokles' tragedie på dansk:

Den seneste oversættelse til dansk af *Kong Ødipus* (Foss 1977) begynder således:

I unge skud på Kadmos' gamle træ,
hvorfor, mine børn, har I ta'et sæde her
bønfaldende med olietræets kviste?
Den hele by er fyldt med offerrøg,
og sonesang og angstråb lyder højt.

Det er vanskeligt at forstå disse linier, medmindre man ved, hvem eller hvad Kadmos var, og hvorfor olietræskviste optræder i denne sammenhæng; for slet ikke at tale om, hvad det flotte ord »sonesang« betyder – det findes nemlig ikke i nogen dansk ordbog! Og den versform, som oversætteren har anvendt, har ikke været anvendt i dansk litteratur i mange år – den må derfor virke underlig, fremmedgørende, på det publikum, som ikke i forvejen kender til den.

Vores gengivelse af *Kong Ødipus*' første linier er et forsøg på at præsentere den græske originaltekst på en sådan måde, at den virker umiddelbart forståelig; selv om man ikke kender Theben, kan man nok regne ud, at det er et stednavn, og kludekæppe skulle gerne lede tanken hen på de kludetræer, som optræder i dansk folketro. Vi har også ofret en stram versform for 1) prosadigtet (lyrisk prosa) og 2) rytmisk prosa. Når teksten er skilt ud i disse to tonelejer, skyldes det en opfattelse af, at mange ældre gendigtningers konsekvent poetiserende udsmykning af selv de mest banalt-nøgterne replikker og informationer i virkeligheden svækker *både* de poetiske *og* de dramatiske niveauer i stykket ved således at ophæve forskellen mellem dem. I stedet har vi valgt at anvende rytmisk prosa, når personerne står *midt i* dramaet, og prosadigtet, når de *forholder* sig til det. Det sidste kaldes det patetiske – et begreb, der i vore dage populært betyder falsk følelsesfuldhed. Men dette er en forkortning af en langt større gestus, uden hvilken *Kong Ødipus* ville blive en dværg på lerfødder og mennesket ude af stand til at komme på højde med skæbnen, for visse ting kalder nu engang på patos – »det bedste i livet« og »alt det værste«, som der står i denne tragedie. Nogle læsere vil blive skuffet over kun at finde korsangene stillet op som vers, men for det første kan der ikke altid trækkes en klar og absolut grænse mellem de to niveauer (det dramatiske og det lyriske) – skiftet sker ofte midt i en replik – for det andet er der ingen æstetiske grunde til at snobbe for versets flossede bagkant på bekostning af prosadigtets strøm. Med valget af prosadigtet frem for det mere stramme vers håber vi også at opnå en anden stramhed ved at fremstille tekstens skønhed og farlighed uden om de lyrismer og talløse kompromiser, som er nødvendige for at få et oversat versmål til at gå op. Og som oven i købet ikke nødvendigvis gør teksten mere poetisk – ofte tværtimod. Som resultat af disse overvejelser lyder begyndelsen af *Kong Ødipus* i vor gengivelse:

Kære børn, I, som er yngste generation her i det gamle Theben, sig mig, hvorfor I kryber sammen her med jeres kludekæppe, og hvorfor offerrøgen bølger gennem byen og gaderne genlyder af klager og bønner om helbredelse?

Jo fjernere en originaltekst står, i tid eller rum, fra det moderne Danmark, desto mere påkrævet er det at fortolke og gendigte originalen, for at den skal kunne sige et moderne publikum noget. Vi har tillagt os mange »friheder«, selv om vi mener, at vor tolkning altid kan begrundes i originaltekstens ordlyd eller rettere dens mening, således som vi opfatter den. Hvis selve ordlyden af den græske tekst ser ud til at være så tæt sammenvævet med andre sider af den oldgræske kultur, som det ikke er muligt at gøre rede for midt i en forestilling, har vi valgt at gengive tekstens mening så godt, vi kan, ved hjælp af mere tilgængelige udtryk. Det gælder ikke mindst de »korsange«, som er en fast bestanddel af alle græske tragedier, og som benytter sig af et mere poetisk sprogbrug end de passager, hvor personerne taler til hinanden eller til sig selv. I en vigtig strofe synger koret således i en tidligere oversættelse (Garff/Hjortsø 1958):

Aldrig mere vil jeg vandre
from til Delfis omfalos,
end ikke til Abais tempel
eller til Olympia,
hvis ikke sig klart bekræfter,
at sandt er oraklets ord.

En stor mundfuld, hvis man ikke læser noterne bag i bogen, også selv om alle på dette tidspunkt i stykket ved, hvad Delfi er. Vi gengiver disse linier:

Hvis denne profeti ikke bli'r til virkelighed
for øjnene af hele verden,
så rejser jeg aldrig mere til Delfi, Jordens hellige navle,
eller til noget andet orakel.

Vi har altså ofret nogle stednavne, men til gengæld fået præciseret, hvad det er, koret forlanger af guden. I en række tilfælde er det originale billedsprog bevaret, men endnu oftere har det tjent som inspiration til at skrive nye billeder »henover«; dette er dog sket uden at forråde orginalens mening.

Men end ikke her ender den moderne oversætters opgave. For da Sofokles' drama som al anden oldgræsk litteratur er blevet bevaret for eftertiden gennem mange generationers afskrifter af andre afskrifter, og da enhver afskrift altid rummer fejl, er det også nødvendigt at vælge mellem de utallige tekstvarianter; vores oversættelse adskiller sig derfor også på den måde fra andre oversættelser og er baseret på et skøn om, hvad der har stået i den originale tekst. Derfor har vi bl.a. også strøget den traditionelle afslutning på stykket, som uden tvivl er en senere tildigtning, og brugt nogle linier fra en korsang, som vi anser for at udtrykke noget væsentligt i al sin enkelhed:

Menneskeslægter! Livet giver I videre;
fra kød til kød skyller dets varme flod,
men livet, I lever, må jeg regne for intet værd,
når jeg ser, at ingen, ingen
kan være mere lykkelig, end når han tror, han er det,
og dør i den tro.
Når jeg tænker på din skæbne, din, stakkels Ødipus,
Kan jeg umuligt kalde noget menneske lykkeligt.

Arbejdet har været delt mellem os på den måde, at Mejer har lavet en »råoversættelse«, som så tekstnært som muligt gengiver den græske original, ofte med flere forskellige forslag til, hvad teksten kan betyde. På grundlag heraf og flere andre moderne oversættelser og fortolkninger har Thomsen så givet teksten en digterisk udformning. Vi har derefter gennemdrøftet denne »gendigtning«, således at slutresultatet fremstår som vort fælles forsøg på at gengive Sofokles' tekst. Som et eksempel på arbejdsprocessen tager vi en enkelt strofe fra en af stykkets korsange, først i »råoversættelse« (A), dernæst i dens endelige form (B):

(A)
(vers 863 ff.) (: Dette afsnit er næsten uoversætteligt, dels på grund af ordvalget og billedsproget, dels fordi teksten er usikker. Jeg oversætter først så mundret som muligt, dernæst forsøger jeg at udtrykke meningen lidt mere frit. Mht. ordet *hybris*, se noten i Th. Goulds engelske oversættelse; det kan betyde ryggesløshed, overmod, arrogance, det at man føler sig højt hævet over alt og alle, mangelen på moral eller selvbeherskelse, vold, overgreb, mangelen på respekt over for guder og verdensorden. På dette sted er *hybris* defineret ved sin modsætning til den foregående strofe.)

Hybris frembringer en tyran.
Når hybris fylder sig tankeløst med mange ting
som ikke falder på det rigtige tidspunkt eller gavner,
værende steget op på toppen af bjerget styrter den ned i en brat skæbne/nødvendighed,
hvor den bruger en ubrugelig fod.
Jeg beder til guden om aldrig at fjerne/bringe af vejen den kappestrid
(880), der er til fordel for byen.
Jeg vil aldrig opgive at have guden som min beskytter.

(: Arrogance skaber tyranner. Hvis en arrogant hersker beruser sig i alt muligt uden at bekymre sig om, hvorvidt han gør det rigtige på det rigtige tidspunkt, styrter han, i og med at hans magt kulminerer, brat ud over katastrofens rand,

hvor han ikke kan stå fast, selv om han får fodfæste. Jeg beder guden om at bevare den form for ambition, der gavner byen. Jeg vil aldrig holde op med at betragte guden som min beskytter.)

(B)
Hovmod skaber kun tyranner –
men hvis en arrogant og indbildsk regent
vælter sig rundt i luksus og magt
og tænker mere på, om han mon selv er en gud,
end om han handler i tide til gavn for folket,
så styrter han ned fra sit høje stade,
netop idet hans magt kulminerer:
og selv om han falder med begge ben på en massiv klippe,
forstøver den under ham og forsvinder som pulver i vinden.
Sådan en mand er en kynisk stræber, men jeg beder guderne om
at støtte de mænd, som stræber efter at frelse Theben:
For mig vil guderne altid stå som dem, der virkelig hjælper.

Vi har hverken forsøgt at arkaisere eller modernisere; såvel en museal rekonstruktion som en hysterisk nutidighed ville være postulater skrevet til ære for litteraturhistoriens skraldespand. Derimod har vi tilstræbt at respektere Sofokles' *Kong Ødipus* både som et – i snævrere forstand – stykke klassisk kulturhistorie, skrevet på en bestemt tid og et bestemt steds forudsætninger, og som et i bredere og bedste forstand stykke klassisk litteratur: Et værk, der kan og skal tale til os den dag i dag.
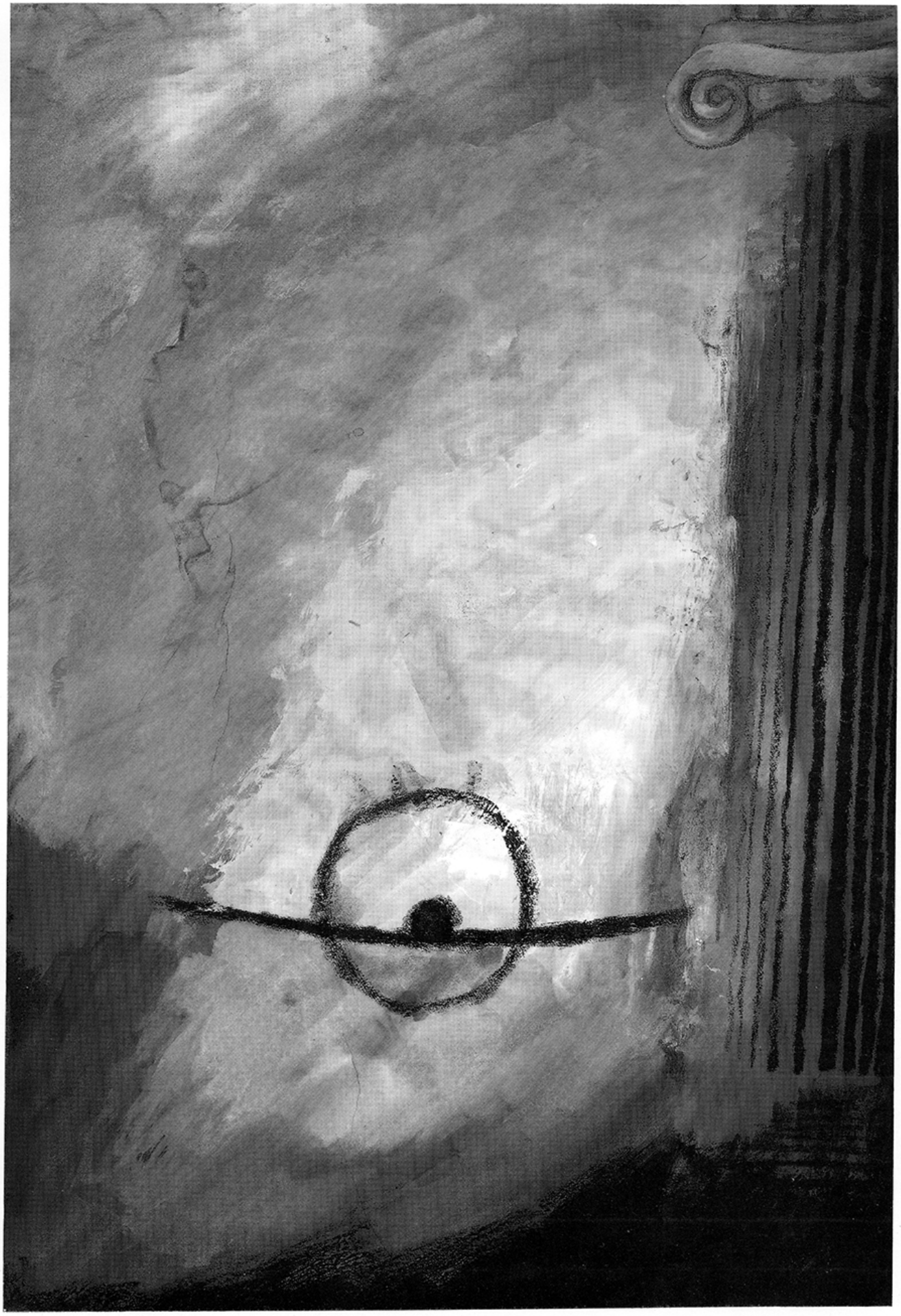
Jørgen Mejer Søren Ulrik Thomsen